

หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ประวัติอุบาสิก

DCID LIBRARY

0000008548

๗๔๙๔.๓๕
ม.๗
ค ๙๙๙๗
ค.๓

ระดับมัธยมศึกษา

หอสมุดแห่งชาติ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษา

เรื่อง

ประวัติอุบาสิกา

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๑๐,๕๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๑

ผู้จัดพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974 - 10 - 0579 - 2

คำนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน มีส่วนช่วยให้สังคมไทยอยู่ได้อย่างสันติสุข ช่วยสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมไทยมาตลอด กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นควรส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนได้ยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมโดยสม่ำเสมอ จึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้น ในการจัดทำหนังสือดังกล่าว กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออ้างอิงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นคณะหนึ่ง ดังรายชื่อท้ายหนังสือนี้

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ประวัติอุบาสิก เล่มนี้ พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ วิฑูยาโณ) และนายจรัส ดวงธิดาร เป็นผู้เขียน นายสุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นผู้ตรวจ เนื้อหาสาระให้ความรู้เกี่ยวกับอุบาสิก ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาพุทธบริษัท ๔ ในพุทธศาสนา ได้เสนอประวัติความเป็นมาและผลงานของอุบาสิกที่สำคัญในสมัยพุทธกาล โดยเขียนให้ละเอียด ลุ่มลึกกว่าฉบับของประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนได้ศึกษาเป็นอุทาหรณ์สอนใจ และยึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการ ผู้เขียน ผู้ตรวจ และทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จลงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายโกวิท วรพิพัฒน์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๑ กันยายน ๒๕๓๐

19 ม.ค. 2544

๐3๕3ค.3

๒๙๔.35

ม.ค.
๙ ๔79 ม

สารบัญ

	หน้า
นางวิสาขา	๑
เจ้าหญิงมัลลิกา	๑๓
พระนางสามาวดี	๒๒
นางบุษชุดตรา	๓๔
นางอุตตรา	๔๕
นางสิริมา	๕๕
นางจุฬสุภักทา	๖๓

นางวิสาขเกิดในตระกูลมหาเศรษฐี บิดาชื่อ ธนัญชัย มารดาชื่อ
นางสุมนาเทวี ปู่ชื่อ เมณฑกะ ย่าชื่อ นางจันทปทุมมา

ในหนังสืออันเป็นคัมภีร์พระพุทธศาสนาทุกระดับ มักเรียกชื่อและ
ตำแหน่งของบุคคลผู้มั่งคั่งควบกัน เช่นเรียกบิดาของนางวิสาขว่า ธนัญชัย
เศรษฐี และเรียกปู่ของนางวิสาขว่า เมณฑกเศรษฐี

ตระกูลมหาเศรษฐีนี้เดิมอยู่ในเมืองภัททียะ หรือเรียกควบกันว่า
ภัททียนคร เมืองนี้ขึ้นอยู่กับแคว้นมคธ ซึ่งมีกรุงราชคฤห์เป็นเมืองหลวง

แคว้นใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาในครั้งนั้นมี
๒ แคว้น คือ แคว้นมคธดังกล่าว และแคว้นโกศล ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อสาวัตถี

เจ้าผู้ครองแคว้นมคธคือพระเจ้าพิมพิสาร ส่วนเจ้าผู้ครองแคว้นโกศล คือพระเจ้าปเสนทิโกศล ทั้งสองเจ้านครนี้ต่างได้พระกนิษฐภคินีคือ น้องสาวของกันและกันเป็นพระมเหสี

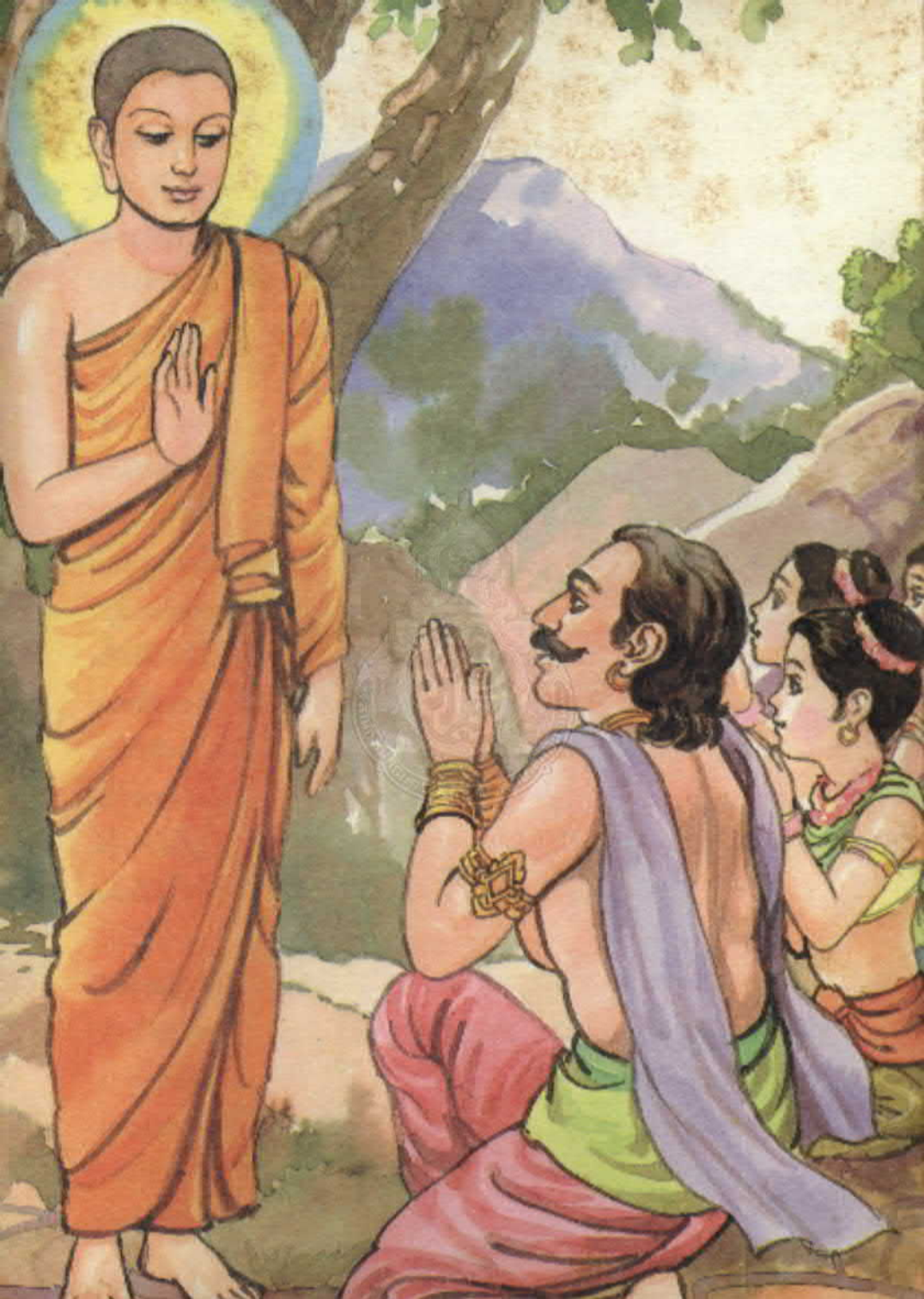
แคว้นมคธมีคนร่ำรวยระดับมหาเศรษฐี ถึง ๕ ตระกูลด้วยกัน ส่วนแคว้นโกศลมีแต่ระดับเศรษฐีธรรมดา พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงเสด็จไปเจรจาขอตระกูลมหาเศรษฐีจากพระเจ้าพิมพิสารเพื่อให้มาอยู่ในแคว้นของพระองค์ จะได้เป็นที่เสริมพระบุญญาบารมี และศักดิ์ศรีแคว้นของพระองค์

นั่นคือมูลเหตุที่ตระกูลของนางวิสาขา ซึ่งเดิมอยู่ในอาณาเขตปกครองของแคว้นมคธได้มาอยู่ในเมืองสาเกต ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของแคว้นโกศล

นางวิสาขาเกิดที่ ภัททียนคร ตอนนางวิสาขายังเป็นเด็กหญิงนั้น พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังนครนี้พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกจำนวนมาก เพื่อประกาศพระศาสนา ตอนนั้นข่าวเรื่องพระศาสดาองค์ใหม่ที่คนสมัยนั้นเรียกกันว่า พระสมณโคดม หรือพระพุทธเจ้าของเราทุกวันนี้ทรงอุบัติบังเกิดขึ้นในโลก และกำลังเสด็จจาริกประกาศพระศาสนาได้แพร่หลายมาถึงนครแห่งนี้แล้ว

มหาเศรษฐีชื่อ เมณฑกะ ผู้เป็นปู่ของนางวิสาขาทราบข่าวว่า พระพุทธเจ้ากำลังเสด็จมายังภัททียนคร จึงเรียกนางวิสาขาผู้หลานสาวให้พาเพื่อน ๆ สตรีรุ่นเดียวกันขึ้นรถม้าออกไปรับเสด็จพระพุทธเจ้า นางวิสาขาได้เฝ้าพระพุทธเจ้า และได้ฟังธรรมขณะยังเป็นเด็กหญิง ได้สำเร็จมรรคผลเป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบัน

มรรคผลชั้นนี้ชื่อ โสดาปัตติผล ผู้ได้สำเร็จชั้นนี้เรียกว่า โสดาบัน ผู้ได้สำเร็จมรรคผลชั้นนี้มีคุณสมบัติ ๓ ประการ คือ

๑. ไม่มีความเห็นตัวคนว่าเป็นอัตตาที่มั่นคง แต่เห็นเป็นเพียงสังขารหรือเป็นร่างกายที่มีเกิดแล้วมีดับไปตามธรรมดาโลก เรียกว่า ไม่มีสักกายทิฐิ

๒. ไม่มีความสงสัยในบาปบุญคุณโทษ ไม่สงสัยว่าบาปมีหรือไม่ บุญมีหรือไม่ มีแต่ความเชื่อมั่นว่า บาปมี บุญมี เรียกว่า ไม่มีวิจิจิกจนา

๓. ไม่เชื่อถึงมงาย เรียกว่า ไม่มีสัสสัพพตปรามาส

อริยบุคคลระดับนี้ ยังมีราคะคือความรู้สึกทางเพศ ยังมีโทสะ ความขุ่นเคือง และมีโมหะความหลง คฤหัสถ์ผู้ได้สำเร็จมรรคผลหรืออริยบุคคลชั้นนี้ ยังแต่งงานและมีลูก

เมณฑกมหาเศรษฐีผู้เป็นตาของนางวิสาขาได้ฟังธรรมพระพุทธรเจ้าในเวลาต่อมา ก็ได้สำเร็จมรรคผลเป็นโสดาบันเหมือนนางวิสาขาผู้หลานสาว

เมื่อธนัญชัยเศรษฐีผู้บิดาอพยพมาอยู่เมืองสาเกต ซึ่งเป็นเมืองขึ้นในความปกครองของแคว้นโกศล ตามคำขอของพระเจ้าปเสนทิโกศล นางวิสาขาได้ติดตามบิดามารดามาด้วย เมื่อเจริญวัยเติบโตเป็นสาว นางวิสาขาได้แต่งงานกับชายหนุ่มชื่อ ปุณณวัณณะ ซึ่งเป็นลูกเศรษฐีในเมืองสาวัตถี ปุณณวัณณะเป็นลูกของเศรษฐีชื่อ มิตาระ ตระกูลเศรษฐีนี้ นับถือลัทธินิครนถ์ สาวกของลัทธินี้ไม่นุ่งห่มผ้า เป็นชีเปลือย ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา

สมัยนั้นสตรีสาวชาวอินเดียเมื่อแต่งงานแล้วจะไปอยู่ที่บ้านของสามี นางวิสาขาก็เหมือนกัน ภายหลังแต่งงานแล้วจึงมาอยู่ในเมืองสาวัตถี กับเศรษฐีผู้เป็นบิดาของสามี

ธนัญชัยเศรษฐีผู้เป็นบิดาของนางวิสาขา เป็นผู้มีความรอบคอบมองเห็นว่าชายกับหญิงต่างศาสนาแต่งงานแล้วมาอยู่ร่วมกันจะมีปัญหา จึงว่าจ้างทนาย ๘ คนเป็นคณะ ให้มาคอยพิทักษ์นางวิสาขา ทนายนั้น

เรียกว่า “กฏุมพี”

เมื่อตอนแต่งงานลูกสาวนั้น ธนัญชัยเศรษฐีผู้บิดาได้ให้ของขวัญลูกสาวที่มีค่าทางวัตถุที่คิดเป็นเงินไทยทุกวันนี้หลายสิบล้านบาท เป็นเครื่องประดับที่ทำด้วยอัญมณีมีค่า ตั้งแต่เพชรแท้ เป็นต้น ใช้สวมศีรษะห้อยเป็นพวงระย้าลงไปตามร่างกาย มีรูปนกยูงประดับเพชรอยู่บนศีรษะของผู้สวมเครื่องประดับนี้ชื่อว่า “มหาลดาประสาธน์”

สมัยดังกล่าวนี้ คำว่า ภิกษุ กัฏฐิ สมณะ กัฏฐิ พระอรหันต์ เป็นต้น กัฏฐิ ใช้เรียกนักบวชโดยทั่ว ๆ ไป ใครนับถือเจ้าลัทธิใด ก็เรียกนักบวชของตนว่าเป็นภิกษุ สมณะ หรือยกย่องว่าเป็น พระอรหันต์

วันหนึ่ง มีการเศรษฐี หรือเศรษฐีที่ชื่อ มิคาระ ซึ่งเป็นบิดาของ ปุณณวัณณะ หรือบิดาสามีของนางวิสาขา จัดงานทำบุญเลี้ยงเจ้าลัทธิที่ตนนับถือ ได้ให้คนส่งข่าวไปเชิญนางวิสาขาไปช่วยทำบุญเลี้ยงพระ เชิญไปไหว้พระอรหันต์

นางวิสาขานั้นเป็นอุบาสิกานับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และมีคุณธรรมคือมรรคผลระดับโสดาบัน ผู้ที่ได้สำเร็จมรรคผลขั้นนี้ไม่มีทางที่จะเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอื่น

ตั้งแต่วันได้ผ้าและพัชระธรรมจากพระพุทธเจ้าจนได้สำเร็จโสดาบันในวันแรก แล้วได้เข้าสู่พิธีแต่งงานอย่างเอิกเกริกที่สุดเป็นต้นมา นางวิสาขาไม่ได้มีโอกาสดูผ้าพระพุทธเจ้าอีกเลย พอนางได้ยินคำเชิญว่าให้ไปร่วมทำบุญเลี้ยงพระด้วยกันที่บ้านของบิดาของสามี และเรียกพระนั้นว่า พระอรหันต์ ก็ทำให้นางวิสาขาดีใจยิ่งนัก ดีใจที่จะได้กราบไหว้พระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า จึงรีบแต่งกายไปบ้านบิดาของสามี

ครั้งไปถึงบ้านบิดาของสามี ก็เห็นแต่พวกอเจลล (อ่านว่า อะ-เจ-ลก) คือพวกนักบวชนอกพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มีผ้าถุงห่มปิดกายแม้แต่ชิ้นเดียว

นางวิสาขามิตหวัง ให้อำไม่ลง และรีบผลุนผลันออกมาจากที่นั่นพร้อมกับ
วิพากษ์วิจารณ์ทำนองตำหนิบิดาของสามีว่าเหมือนหนึ่งชนมาดอุปฤต

นั่นคือเหตุการณ์กระทบกระทั่งกันครั้งแรก ระหว่างนางวิสาขากับ
บิดาของสามีซึ่งต่างศาสนา

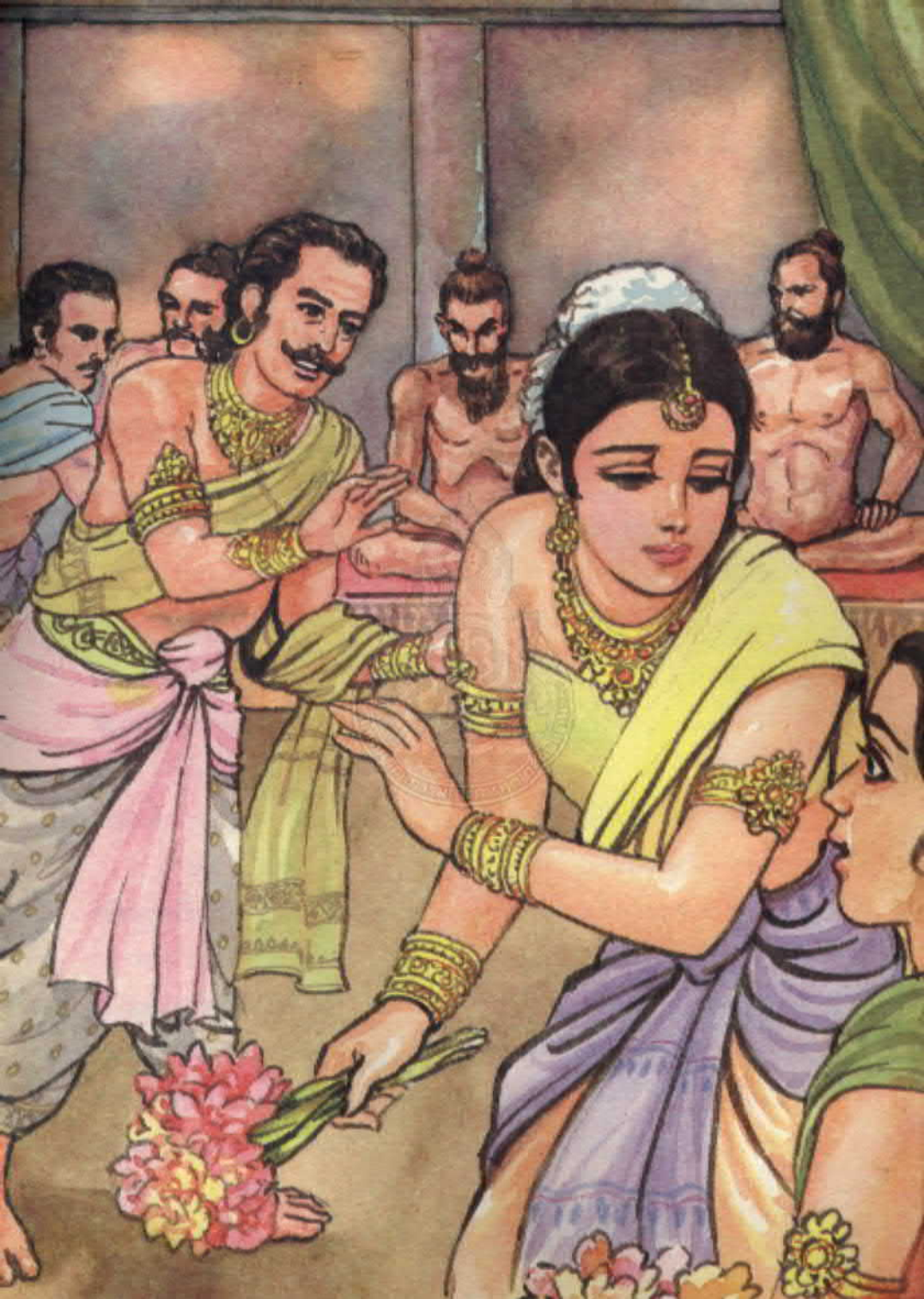
จากเหตุการณ์วันนั้น ก็มีเรื่องกระทบกระทั่งกันเรื่อยมา แต่ละคร้ง
ที่เกิดเรื่องกระทบกระทั่งกันนั้น มิคเรศฐีจะพองไปยั้งคะนนายของ
นางวิสาข แต่เมื่อคะนนายได้สว่นเรื่องราวแล้วเรื่องลงเอยเป็นว่านางวิสาข
เป็นฝ่ายถูกทุกครั้ง ฝ่ายที่ผิดทุกครั้งคือ มิคเรศฐี จนในที่สุดมิคเรศฐี
ยอมแพ้างวิสาข และกล่าวขอโทษนางวิสาขทุกเรื่องที่เคยกล่าวหา
พ้องร้อง นางวิสาขอภัยโทษให้บิดาสามีของตน

แต่มีเงื่อนไขว่า “คุณพ่อ ดินนยกโทษให้คุณพ่อ แต่ดินนเกิดใน
ตระกูลเสื่อมใสพระรัตนตรัย ขอได้โปรดให้ดินนได้ไหว้พระภิกษุสงฆ์
และทำบุญบ้าง”

มิคเรศฐีตกลงโดยดี

วันหนึ่งนางวิสาขได้จัดงานทำบุญเลี้ยงพระที่คฤหาสน์ของตน
ได้นิมนต์พระพุทเจ้าและพระสงฆ์สาวกมาฉันอาหารที่คฤหาสน์นั้น
นางวิสาขได้ส่งคำเชิญไปยังมิคเรศฐีบิดาสามีของตนให้มาร่วมทำบุญ

นั่นคือเหตุการณ์ที่มิคเรศฐีได้เฝ้าพระพุทเจ้า ได้ฟังธรรม
ซึ่งไม่เคยฟังมาตลอดชีวิต พอฟังจบก็ได้สำเรจรียบุคลชั้นโสดาบันเหมือน
นางวิสาข มิคเรศฐีมีอาการเหมือนบุคลซึ่งเพิ่งตื่นจากหลับ เพราะ
เกิดปัญญามองเห็นธรรม จึงประคองกอดนางวิสาขต่อเบื้องพระพักตร์
พระพุทเจ้า แล้วจุมพิตที่ถันของลูกสะไภ้ แสดงกิริยาให้เห็นว่าตนเอง
เท่ากับเป็นลูกในทางธรรมของนางวิสาขพร้อมกับบอกนางวิสาขว่า
“ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป เจ้าเท่ากับเป็นมารดาของพ่อ”

ตั้งแต่วันนั้นมา นางวิสาขาก็ได้สร้อยนามต่อท้ายชื่อว่า วิสาขามิคารมารดา

มิคารเศรษฐีประกาศตนเป็นลูกในทางธรรมของนางวิสาขา เพราะได้อาศัยนางวิสาขาก็ได้พบธรรมอันล้ำเลิศของพระพุทธเจ้า แล้วหันมาหมอบลงแทบพระบาทพระพุทธเจ้า ประกาศตนนับถือพระพุทธศาสนา สรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เป็นอเนกประการ ที่เมืองสาวัตถีมีที่ประทับของพระพุทธเจ้าเทียบเท่ากับเป็นวัดอยู่ ๒ แห่ง คือ

๑. เขตวัน สวนเจ้าเขต ซึ่งอนาถบิณฑิกเศรษฐีซื้อแล้วสร้างเป็นวัดถวายพระพุทธเจ้าเรียกว่า เขตวนาราม

๒. บุพพาราม ซึ่งเป็นสวนของนางวิสาขา

เขตวนารามอยู่ทางทิศใต้ของกรุงสาวัตถี ส่วนบุพพารามอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองหลวงแห่งนี้ บุพพารามแปลว่า สวนหรือวัดตะวันออก

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมายังกรุงสาวัตถีพร้อมด้วยพระสาวกจำนวนมากจะเสด็จไปประทับอยู่ ณ อารามแห่งหนึ่งแห่งใดใน ๒ แห่งนี้

ในระยะแรกนั้น บุพพารามยังไม่มีอาคารก่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ มีเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายหลังนางวิสาขาได้ขายเครื่องประดับที่เรียกว่า มหาลดาประสารนั้น ได้เงินซึ่งถ้าจะคิดเป็นเงินไทยทุกวันนี้ก็หลายสิบล้านบาทสร้างวิหารขึ้นหลังหนึ่ง วิหารนั้นมี ๒ ชั้น ชั้นหนึ่ง ๆ มี ๕๐๐ ห้อง สำหรับเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ มีห้องสำหรับรักษาพยาบาลพระภิกษุผู้อาพาธ และห้องเก็บอาหาร ในบริเวณด้านนอกมีสระน้ำสำหรับพระภิกษุลงสรง

วิหารใหญ่หลังนี้มีรูปทรง และมียอดเหมือนปราสาท ยอดนั้นทำด้วยโลหะ ปราสาทหลังนี้จึงเรียกว่า โลหปราสาท

ในสมัยพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปนานาประเทศ ได้มีวิหารที่อาศัยของพระสงฆ์ในรูปแบบของโลหะปราสาทเกิดขึ้นในวัดของ ๒ ประเทศคือ

๑. ที่อนุราชปุระ เมืองหลวงเก่าของประเทศศรีลังกา ซึ่งเวลานี้โลหะปราสาทที่เมืองนี้เหลือแต่ซาก

๒. ที่วัดราชนัดดา กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ติดศาลาเฉลิมไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้สร้างขึ้น

เชื่อกันว่าโลหะปราสาททั้ง ๒ แห่งนี้ ได้รับคตินิยมมาจากโลหะปราสาทของนางวิสาขา

ผู้เป็นแม่งานควบคุมการก่อสร้างโลหะปราสาทของนางวิสาขา คือพระมหาโมคคัลลานะ ผู้เป็นพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า

โลหะปราสาทของนางวิสาขาใช้เวลาสร้างเป็นเวลา ๙ เดือนจึงเสร็จบริบูรณ์

เมื่อสร้างเสร็จแล้ว นางวิสาขาได้ฉลองวิหารหรือปราสาทหลังนี้ อย่างเอิกเกริก ได้ทำบุญเลี้ยงพระติดต่อกันเป็นเวลา ๗ วัน

ตลอดพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าตั้งแต่เสด็จออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเวลา ๔๕ พรรษานั้น พระพุทธเจ้าได้เสด็จจำพรรษาที่เมืองสาวัตถี ๒๕ พรรษา โดยทรงจำพรรษาที่

๑. วัดพระเชตวันหรือเชตวนารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี ๑๙ พรรษา

๒. วัดบุพพารามของนางวิสาขา ๖ พรรษา

ในบรรดาพุทธศาสนิกชนเพศสตรีที่ทุ่มเททรัพย์สินบริจาคบำรุงพระพุทธศาสนาไม่มีท่านผู้ใดเกินนางวิสาข

นางวิสาขจึงมีสร้อยนามเป็นที่รู้จักดีในวงการพุทธศาสนาทั่วโลก คำหนึ่งว่า “มหาอุบาสิกา” แปลว่าอุบาสิกาผู้มีบทบาทด้านบำรุงพระพุทธศาสนายิ่งใหญ่กว่าอุบาสิกาอื่น ๆ

นางวิสาขามีบุตรธิดาที่เกิดด้วยกันกับเศรษฐีปุณณวัณนะผู้สามีจำนวนมาก บุตรธิดาแต่ละคนสุขภาพแข็งแรง

นางวิสาขเป็นบุคคลที่ใคร ๆ ในกรุงสาวัตถีต่างรู้จักกันดี เวลาใครก็ตามจัดงานทำบุญเลี้ยงพระจะต้องมาเชิญนางวิสาขไปร่วมงานด้วย ถ้างานใดมีนางวิสาขได้รับเชิญไปร่วมด้วย งานนั้นเรียกได้ว่า “เป็นมงคล” ยิ่งนัก คำว่า “มงคล” นั้นตรงกับภาษาไทยในปัจจุบันว่า “มีเกียรติ” ยิ่งนักนั่นเอง

ในเวลาพระพุทธเจ้าเสด็จจาริกจากแคว้นอื่นและเมืองอื่นมาที่เมืองสาวัตถี ถ้าเสด็จพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกมาประทับอยู่ที่บุพพาราม นางวิสาขจะทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านทุกวัน

วันหนึ่ง นางวิสาขสั่งให้คนในบ้านไปนิมนต์พระสงฆ์มาฉันอาหารที่บ้านในวันรุ่งขึ้น คนในบ้านกลับมารายงานให้ทราบว่าไม่มีพระสงฆ์อยู่ที่วัดแม้แต่องค์เดียว มีแต่โจรลักขโมยกำลังอาบน้ำกันอยู่ในสระในวัดบุพพาราม

สมัยนั้นพระสงฆ์มีผ้าถุงห่มเพียง ๓ ผืน ที่เรียกว่าไตรจีวร คือ

๑. อุตตราสงค์ ได้แก่ จีวรห่มหรือครอง
๒. สังฆาฏิ ได้แก่ จีวรห่มซ้อน
๓. อันตรวาสก ได้แก่ สบง รูปทรงเหมือนโสร่ง

พระสงฆ์สมัยนั้นยังไม่มีผ้าสำหรับผลัดอาบน้ำ สรงน้ำ เวลาเข้าไป
สรงในห้องน้ำก็ดี ลงสรงในสระก็ดี ท่านจะเปลื้องจีวรไว้ ณ ที่หนึ่งที่ได้
เช่น บนฝั่ง นั่งยอง ๆ แล้วถอดสบงออกทางศีรษะแล้วกระเถิบ ๆ ลงสระน้ำ
ว่าให้ชัดกว่า เปลือยกายสรงน้ำ

ด้วยเห็นความจำเป็นเช่นนั้น นางวิสาขาจึงเข้าไปกราบทูล
พระพุทธเจ้าเพื่อทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับถวายผ้าผลัดอาบน้ำจากชาวบ้าน
ผู้ศรัทธาถวาย พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับได้

ผ้าผลัดอาบน้ำนั้นเริ่มถวายพระสงฆ์ในฤดูฝน คือก่อนวันเข้าพรรษา
จึงเรียกว่า “วัสสิกสาฎก” จัดเป็นบริขารนอกไตรจีวร

วัสสิกสาฎก แปลเป็นไทยว่า “ผ้าอาบน้ำฝน” เป็นประเพณี
สืบมาจนทุกวันนี้

นางวิสาขาเป็นอุบาสิกาผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธเจ้า พุทธ-
บริษัทสมัยพระพุทธเจ้าและสมัยต่อมารู้จักบทบาทของนางวิสาขาเป็น
อย่างดี ชื่อหรือนามว่าวิสาขามีเคลื่อนไหวอยู่ทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎกและ
คัมภีร์อื่น ๆ เช่น อรรถกถา ซึ่งหมายถึงคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก

นางวิสาขามีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และมีบุตรธิดามาก และเป็น
ผู้อายุยืนคนหนึ่ง เพราะอยู่มาถึงอายุ ๑๒๐ ปี ชีวิตจึงแตกดับไปตามธรรมชาติ
ของสังขารโลก

นางวิสาขาได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นยอดอุบาสิกา
ผู้บริจาคทรัพย์สินบำรุงพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นกว่าอุบาสิกาคนใด ๆ

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

นางวิสาขาเป็นผู้มีชีวิตหมดจดสะอาด คือ กายสะอาด วาจาหรือ
คำพูดสะอาด และใจสะอาด ผู้มีชีวิตสะอาดด้วยคุณธรรมนั้น ไม่ว่าจะทำ

จะพูด จะคิดอะไรย่อมบังเกิดผลสะอาด เป็นที่ชื่นชมของสาธุชนคนสุจริต
ใครเห็นใครชอบ อยากเข้าหาเข้าใกล้ชิด อยากสนิทสนม เวลาทำบุญ
หรือมีงานที่บ้านอยากให้ไปร่วมงานด้วย เพราะเห็นว่าเป็นศักดิ์เป็นศรี
แก่งานนั้น เวลาจากโลกไปก็จากไปอย่างสะอาด จากไปนับเป็นปีแล้ว
เกียรติคุณยังสะอาดอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาให้ชนรุ่นหลังได้ถือเป็น
แบบอย่างที่ดีสืบมาจนทุกวันนี้

เจ้าหญิงมัลลิกา

เจ้าหญิงมัลลิกาเป็นราชธิดาของมัลลکشัตริย์แห่งแคว้นมัลละ ซึ่งมีเมืองกุสินาราเป็นเมืองหลวง เมืองกุสินาราเป็นเมืองเล็ก ๆ ของแคว้นเล็ก ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกเป็นสถานที่สำหรับนิพพานนั่นเอง

คำว่ามัลลکشัตริย์มิใช่กษัตริย์พระองค์หนึ่งพระองค์ใด ซึ่งทรงมีอำนาจสิทธิ์ขาดตามระบอบปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างพระมหากษัตริย์ในประเทศทั่วไปสมัยก่อน แต่หมายถึงคณะกษัตริย์หรือคณะเจ้าจำนวนหนึ่งซึ่งปกครองบ้านเมืองโดยระบอบสามัคคีธรรม มีการประชุม มีประธานใหญ่และมีการออกเสียงชี้ขาดอย่างสภาผู้แทนราษฎรในสมัยปัจจุบัน ระบอบปกครองโดยสามัคคีธรรมดังกล่าวนี้คล้ายระบอบปกครอง

ของประเทศที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขทุกวันนี้

เจ้าหญิงมัลลิกาเป็นราชธิดาของมัลลภษัตริย์ผู้หนึ่งซึ่งร่วมเป็น
คณะปกครองเมืองกุสินารา

เจ้าหญิงมัลลิกาเป็นสตรีมีบุญ เพราะรูปร่างสวยและงามพร้อม
ทุกส่วนสัด จนเรียกได้ว่างามครบเบญจกัลยาณีคือ ผงงาม ริมฝีปากงาม
พันงาม ผิวงาม และวัยงาม หมายถึงจะอยู่ในวัยหรืออายุขนาดไหนก็งาม
สมวัยนั้น นอกจากความงามพร้อมดังกล่าวแล้วเจ้าหญิงมัลลิกายังได้รับ
เครื่องประดับร่างกายที่มีค่ามาก ที่เรียกว่า “มหาลดาประสาธน์”

สตรีสมัยพระพุทธเจ้าที่มีเครื่องประดับราคามากที่เรียกว่า “มหา-
ลดาประสาธน์” นั้น มีอยู่ ๒ คนเท่านั้น คือ

๑. นางวิสาขา มหาอุบาสิกา

๒. เจ้าหญิงมัลลิกา

เมื่อเติบโตเป็นสาว เจ้าหญิงมัลลิกาได้เป็นชายาของเจ้าชายพันธุละ
ซึ่งเป็นโอรสของมัลลภษัตริย์อีกผู้หนึ่งในเมืองกุสินารา ซึ่งมีชาติมีสกุล
เสมอกันกับเจ้าหญิงมัลลิกา

ลูกชายของคหบดีระดับเศรษฐีมีเงินมาก และโอรสของกษัตริย์
สมัยนั้น เมื่อเจริญวัยขึ้นจะถูกส่งไปศึกษาที่เมืองตักศิลา ซึ่งเป็นสำนักศึกษา
ระดับมหาวิทยาลัย มีคณะทศปาโมกข์อำนวยการสอน

เจ้าชายพันธุละเป็นผู้หนึ่งซึ่งได้เดินทางไปศึกษาที่สำนักทศปาโมกข์
ได้สำเร็จการศึกษาจากที่นี้พร้อมด้วยพระสหายอีก ๒ คนคือ

๑. เจ้าชายปเสนทิโกศล ราชโอรสของกษัตริย์โกศลแห่งแคว้น
โกศล ซึ่งมีกรุงสาวัตถีเป็นเมืองหลวง

๒. เจ้าชายมหาลี แห่งแคว้นวัชชี ซึ่งมีกรุงไพศาลีเป็นเมืองหลวง

ทั้ง ๓ ท่านเป็นนักศึกษาสนิทกัน เมื่อศึกษาจบแล้วได้แยกย้ายกันกลับยังบ้านเมืองของตน ราชโอรสปเสนทิโกศลต่อมาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์สืบแทนพระราชบิดา ทรงพระนามว่าพระเจ้าปเสนทิโกศล ส่วนเจ้าชายมหาลีได้แสดงความสามารถจากวิชาการศึกษาที่ทรงเล่าเรียนมาเป็นเหตุให้จักขุทั้งสองพิการ

เจ้าชายพันธุละได้ถูกคณะเจ้ามัลลกษัตริย์ให้แสดงความสามารถด้วยวิธีการให้ถือดาบกระโดดขึ้นพันมัดไม้ไผ่ที่ถูกมัดเป็นก่าตั้งไว้ เจ้าชายพันธุละซึ่งสำเร็จวิชาการทหารมาได้ถือดาบกระโดดขึ้นพันมัดไม้ไผ่ขาดทีเดียวทุกมัด ได้รับเสียงโห่ร้องแสดงความยินดีทุกครั้งทีที่พันขาดได้สำเร็จ แต่มัดไม้ไผ่มัดสุดท้ายนั้น เมื่อเจ้าชายพันธุละถือดาบกระโดดขึ้นพันก็พันขาดทีเดียว เพียงแต่มีเสียงดังกรึกเหมือนคนตาบอดถูกไล่

ปรากฏว่าเป็นโลหะจริง ๆ เพราะเจ้ามัลลสะบางคนอิจฉาแกล้งเจ้าชายพันธุละโดยวิธีแอบนำซี่เหล็กสอดใส่ไว้ข้างในของมัดไม้ไผ่ เจ้าชายพันธุละเสียพระทัยมากกว่ามีคนแกล้งจึงผูกใจเจ็บจะยึดอำนาจการปกครองโดยวางแผนว่าถ้ายึดอำนาจสำเร็จจะฆ่าเจ้ามัลลสะผู้ไม่ประสงค์ดีให้หมด แต่ถูกบิดามารดาห้ามไว้

ภายหลังเมื่ออภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงมัลลิกาแล้ว เจ้าชายพันธุละจึงพาเจ้าหญิงมัลลิกาและบิดามารดาของตนอพยพมาพึ่งพระบารมีของพระสหายสนิทซึ่งได้แก่พระเจ้าปเสนทิโกศล

เจ้าชายพันธุละได้เข้ารับราชการที่เมืองสาวัตถี พระเจ้าปเสนทิโกศลซึ่งเคยทรงเห็นฝีมือของพระสหายมาแล้ว ได้ทรงตั้งให้เจ้าชายพันธุละเป็นเสนาบดี เป็นแม่ทัพใหญ่บัญชาการกองทัพ

ภายหลังเมื่อพระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศพระศาสนาไปยังแคว้นโกศล พระศาสนาได้แพร่หลายที่เมืองสาวัตถี จนมีวัดพระพุทธศาสนา

เกิดขึ้น ๒ วัด คือ วัดพระเชตุวัน หรือเชตวนาราม และวัดบุพพาราม
วัดแรก ผู้สร้างถวายคือ อนาถบิณฑิกเศรษฐี ส่วนผู้สร้างวัดที่สอง
คือนางวิสาขา

เจ้าชายพันธุละ เสนาบดีและเจ้าหญิงมัลลิกาได้มีโอกาสฟังธรรม
พระพุทธเจ้า และได้นับถือพระพุทธศาสนาจากวัดทั้งสองแห่งนี้

เจ้าชายพันธุละและเจ้าหญิงมัลลิกาได้อภิเษกสมรสกันแล้วหลายปี
ไม่มีบุตรธิดาด้วยกัน เจ้าชายพันธุละเห็นว่าเจ้าหญิงมัลลิกาเป็นหมั้นไม่เหมาะ
จะเป็นศรีภรรยา จึงส่งเจ้าหญิงมัลลิกากลับเมืองกุสินารา การส่งเจ้าหญิง
มัลลิกากลับนั้น เท่ากับไม่ยอมรับความเป็นภรรยาสามี เพราะธรรมเนียม
อินเดียสมัยนั้นถือกันเคร่งครัดว่า ถ้าสตรีใดไม่มีบุตรกับสามี สตรีนั้น
อัปมงคล

เจ้าหญิงมัลลิกาเก็บข้าวของออกเดินทางพร้อมด้วยสตรีบริวาร
เพื่อกลับบ้านเมืองของตนคือเมืองกุสินารา

ระหว่างทางเจ้าหญิงมัลลิกาได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับอยู่ภายใต้
ร่มไม้ จึงแวะเข้าไปนมัสการ พระพุทธเจ้าตรัสถาม ทรงทราบความจริง
แล้วตรัสแก่เจ้าหญิงมัลลิกา “ไม่ต้องกลับไปบ้านดอก กลับไปอยู่กับท่าน
เสนาบดีพันธุละเถิด”

เจ้าชายพันธุละได้เห็นเจ้าหญิงมัลลิกากลับมาจึงถามว่า กลับมา
ทำไม เมื่อเจ้าหญิงมัลลิกาเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟังแล้ว เจ้าชายพันธุละก็ยอมรับ
เจ้าหญิงมัลลิกาไว้เป็นชายาดังเดิม

เจ้าชายพันธุละรำพึงว่า “พระพุทธเจ้าคงทรงเห็นการณ์ไกลบางอย่าง
จึงให้เจ้าหญิงมัลลิกากลับ”

ต่อมาไม่นานนัก เจ้าหญิงมัลลิกาทรงแพ้ท้อง ตั้งครรภ์ เมื่อครบ
กำหนดแล้วคลอดบุตรแฝดเป็นชายทั้งคู่ เจ้าชายพันธุละกับเจ้าหญิงมัลลิกา

อยู่ร่วมกันมีบุตรชายทั้งนั้นอีก ๓๒ คน ล้วนแฝดทั้งสิ้น

บุตรชายแฝดแต่ละคนนั้นเมื่อเติบโตได้รับการศึกษาเล่าเรียน และได้เข้ารับราชการทหารในกองทัพมีตำแหน่งทุกคน

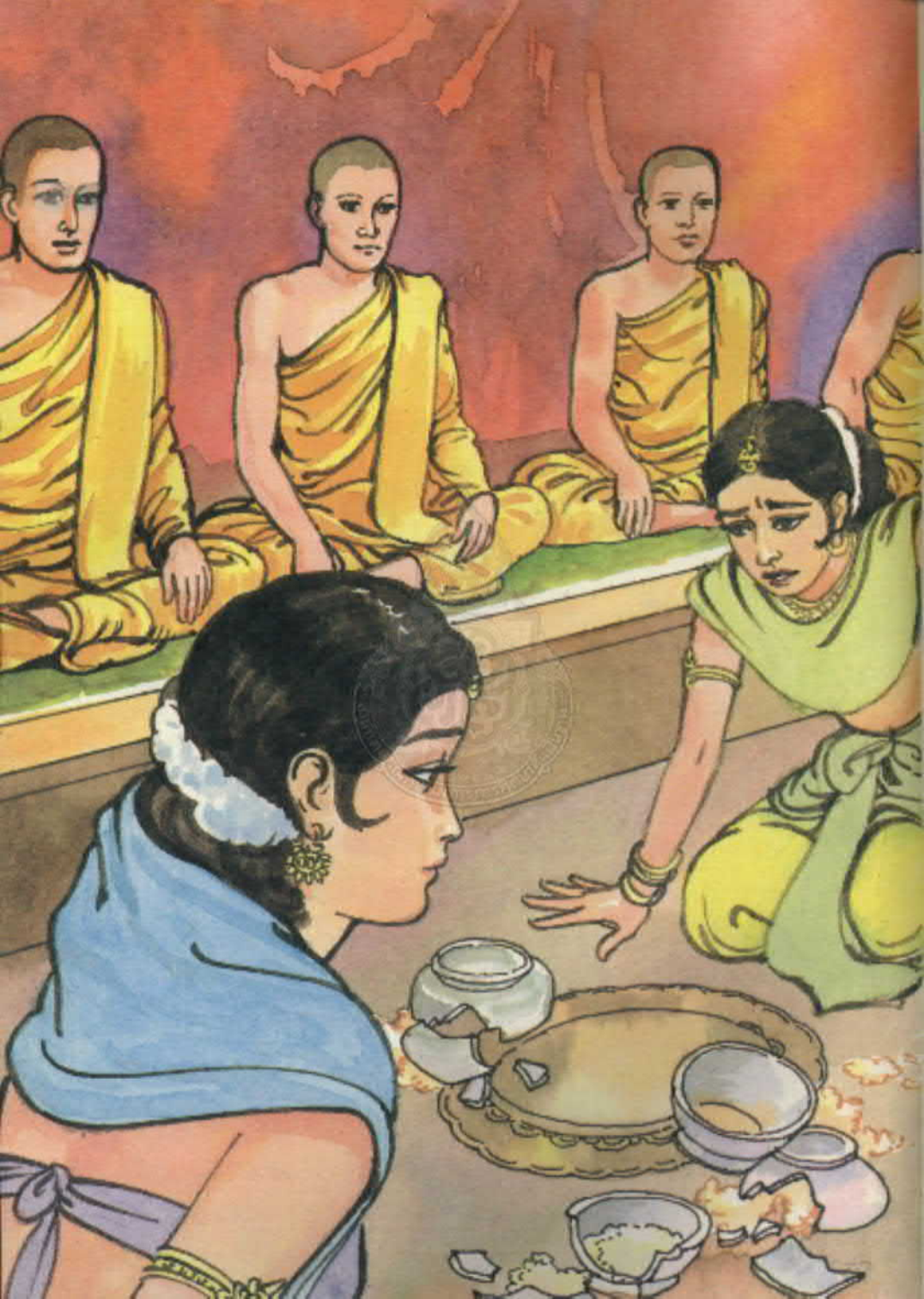
เจ้าชายพันธุละเสนาบตีเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่จงรักภักดีพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นคนซื่อตรง จนได้รับแต่งตั้งจากพระเจ้าปเสนทิโกศล ให้ดำรงตำแหน่งปราบข้าราชการทุจรีต เป็นที่แซ่ซ้องนับถือของประชาชนทั่วไป แต่การปราบผู้ทุจรีตก็ก่อให้เกิดศัตรู เจ้าชายพันธุละจึงถูกข้าราชการที่สูญเสียอำนาจยุยงและใส่ความว่าจะคิดการใหญ่เพื่อแย่งอำนาจจากพระเจ้าปเสนทิโกศล

ครั้งแรกพระเจ้าปเสนทิโกศลไม่ทรงเชื่อ แต่หนัก ๆ เข้าก็มีพระทัยหวั่นไหว เพราะได้ทรงสังเกตเห็นความนับถือของมหาชนที่มีต่อเจ้าชายพันธุละเพิ่มพูนขึ้นทุกวัน พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงวางแผนให้คณะนายทหารชั้นผู้ใหญ่ฆ่าเจ้าชายพันธุละเสนาบตีพร้อมกับบุตรชายผู้เป็นนายทหารตายทั้งหมด

เจ้าหญิงมัลลิกาทราบข่าวร้ายเรื่องนี้จากผู้หวังดีแอบเขียนรายงานส่งข่าวมาบอก วันที่ทราบข่าวร้ายนั้น เป็นวันที่เจ้าหญิงมัลลิกากำลังจะทำบุญเลี้ยงพระที่บ้าน ประทานสงฆ์ซึ่งได้รับนิมนต์มาฉันอาหารวันนั้นคือพระสารีบุตร ผู้เป็นพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้า

หญิงรับใช้ของเจ้าหญิงมัลลิกาคนหนึ่งยกถาดใส่อาหารออกมาเพื่อเตรียมถวายพระ หญิงรับใช้เดินสะดุดขาของตนเองหล้ม ทำถาดอาหารหลุดมือตกลงแตกต่อหน้าพระสารีบุตร อาหารหกเรียรดกลงกับพื้นบ้าน

พระสารีบุตรพูดเปรย ๆ เป็นทำนองให้สติเจ้าหญิงมัลลิกาว่า “ภิกษชนธัมมัง ภินันถ น จินเตตัพพัง” แปลเป็นไทยได้ว่า “ของมันแตกสลายเป็นธรรมดา มันได้แตกสลายไปแล้ว ช่างมันเถอะ อย่าได้คิดเสียใจเลย”

เจ้าหญิงมัลลิกาจึงหยิบจดหมายลับรายงานข่าวร้ายออกมาอ่าน ให้พระสารีบุตรฟัง แล้วบอกพระสารีบุตรว่านางทำได้ในเรื่องสิ่งของ แตกสลาย ดูแต่ข่าวร้ายนี้นางยังทำได้

พระสารีบุตรฉันอาหารแล้วกล่าวคำอนุโมทนาว่า “ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ ไม่มีเครื่องหมายบอกให้รู้ว่าเบื้องหน้าจะเป็นอย่างไร ไม่มีใครรู้ได้ทั้งลำบาก ทั้งอายุสั้น ข้าเต็มไปด้วยความทุกข์”

เจ้าหญิงมัลลิกาเรียกลูกสะใภ้ทั้ง ๓๒ คนมาประชุม เล่าเรื่องทั้งหมด ให้ฟัง สอนลูกสะใภ้ว่าอย่าได้อาฆาตพระเจ้าปเสนทิโกศล ขอให้ทุกคนเข้าใจว่าที่เจ้าชายพันธุละและลูก ๆ ที่ประสบความตายเพราะถูกฆ่าครั้งนี้ ไม่มีความผิด เป็นคนบริสุทธิ์ ที่ตายเพราะถูกยุยงด้วยความอิจฉาอาฆาต บุคคลเหล่านี้ตายเพราะกรรมเก่าที่เคยทำมา อย่าโกรธ อย่าอาฆาต จะเป็นเวรสืบต่อไปอีก ขอให้อภัยโทษแก่พระเจ้าปเสนทิโกศล จะได้หมดเวรกรรม แก่กัน

เมื่อเจ้าชายพันธุละและบุตรชายทั้งหมดถูกฆ่าตายตามแผนแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ส่งหน่วยสืบราชการลับติดตามความเคลื่อนไหวของเจ้าหญิงมัลลิกาทุกฝั้ว ทรงทราบรายละเอียดเรื่องเจ้าหญิงมัลลิกาทำบุญเลี้ยงพระ ตลอดถึงเรื่องที่เจ้าหญิงประชุมลูกสะใภ้ที่บ้าน เมื่อทรงทราบความจริงแล้วก็ทรงเสียพระทัยยิ่งนัก เสียพระทัยว่าพระองค์ทรงมีพระกรรมเบา ไม่นหนักแน่น ทรงเชื่อถือคำยุยงจนเป็นเหตุให้ฆ่าอดีตพระสหายที่เหมือนเพื่อนร่วมสาบานเมื่อครั้งเป็นนักศึกษา ร่วมสำนักเดียวกัน

คัมภีร์อรรถกถาธรรมบททุกหนิกาย ภาค ๓ ซึ่งพระพุทธโฆษาจารย์รจนหรือเรียบเรียงไว้ได้บรรยายไว้ว่า นับตั้งแต่เจ้าชายพันธุละพร้อมด้วยบุตรชายทั้งหมดถูกฆ่าแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่เคยทรงมีพระเกษมสำราญเลย ทรงสะดุ้งหวาดผวาดตลอดเวลาที่ยังครองราชสมบัติ

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทราบความจริงทั้งหมดเมื่อสายเสียแล้ว จึงเสด็จไปที่บ้านของเจ้าหญิงมัลลิกา แล้วทรงสารภาพว่าพระองค์ทรงเป็นฝ่ายผิด ขอให้เจ้าหญิงยกโทษให้ และพระราชทานโอกาสแก่เจ้าหญิงมัลลิกา ว่าต้องการอะไรขอให้บอก จะพระราชทานให้ทุกอย่าง เจ้าหญิงมัลลิกา ฉวยโอกาสขอพระราชทานว่า เจ้าหญิงไม่ต้องการสิ่งตอบแทนทางวัตถุใด ๆ ทั้งสิ้น ขอพระราชทานเพียงว่าขอให้เจ้าหญิงและลูกสะใภ้ทั้งหมดได้กลับไปยังเมืองกุสินารา บ้านเมืองเดิมของตน

พระเจ้าปเสนทิโกศลจำต้องพระราชทานโดยไม่เต็มพระทัย แต่เพื่อชดเชยกับเรื่องนี้ พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงแต่งตั้งนายทหารผู้หนึ่งชื่อ “ทิมการายนะ” ซึ่งเป็นหลานชายของเจ้าชายพันธุละขึ้นเป็นแม่ทัพใหญ่ สืบแทนตำแหน่งของเจ้าชายพันธุละ

นายทหารหลานชายของเจ้าชายพันธุละผู้นี้ผูกใจเจ็บพระเจ้าปเสนทิโกศลตลอดมาว่าเป็นผู้ทรงวางแผนฆ่าลุงของตน ภายหลังเมื่อมีอำนาจมากขึ้น ได้คบคิดกับราชโอรสผู้หนึ่งของพระเจ้าปเสนทิโกศลยึดอำนาจ พระเจ้าปเสนทิโกศลต้องหลบหนีออกจากเมืองเสด็จลี้ภัยไปยังกรุงราชคฤห์เพื่อขอพึ่งบารมีของพระเจ้าอชาตศัตรูผู้เป็นหลาน แต่สวรคต เพราะความลำบากในระหว่างเดินทางอย่างอนาถาเป็นที่น่าสังเวชที่ระหว่างทางตรงจะเข้าประตูเมืองราชคฤห์นั่นเอง

เจ้าหญิงมัลลิกานั้น ภายหลังได้กลับมาถึงเมืองกุสินาราก็ได้อยู่ที่นั่นด้วยความผาสุก โดยวางใจตั้งมั่นอยู่ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาที่เมืองกุสินาราแล้วปรินิพพาน เจ้าหญิงมัลลิกาพร้อมด้วยลูกสะใภ้ก็ได้พากันไปนมัสการพระพุทธสรีระพระพุทธเจ้า และได้อยู่ที่เมืองกุสินาราจนสิ้นชีวิต

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

เจ้าหญิงมัลลิกา เป็นผู้เด่นมากในทางหักห้ามพระทัยมิให้แสดงอาการเศร้าโศกอย่างรุนแรงเมื่อต้องทรงผจญภัยความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง ซึ่งทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นโลกธรรม คือธรรมประจำโลกอย่างหนึ่ง โดยปกติคนมักเข้าใจว่าถ้าเป็นสตรีแล้วก็ต้องอ่อนไหว อ่อนแอ ไม่สามารถควบคุมความรู้สึกตื่นเต้นดีใจ เสียใจไว้ได้ แต่ในเรื่องนี้กลับปรากฏว่า พระนางมัลลิกาทรงมีความเข้มแข็งหนักแน่นควบคุมพระทัยได้ดียิ่ง เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

พระนางสามาวดี

พระนางสามาวดี เป็นลูกสาวของเศรษฐีผู้หนึ่งในเมืองภัททิยะ ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งของแคว้นมคธ เมืองเดียวกับที่นางวิสาขา อุบาสิกาคนสำคัญ คนหนึ่งของพระพุทธเจ้า เกิดนั่นเอง

บิดาของพระนางสามาวดีไม่ปรากฏนามจริง หลักฐานจากคัมภีร์ พระพุทธศาสนา คือ อรรถกถาธรรมบทพุทธทศนิกาย ภาค ๒ ซึ่งเป็นข้อเขียนของพระพุทธโฆษาจารย์ ชาวอินเดีย ยุคหลังพระพุทธเจ้าประมาณ ๑๐๐๐ ปี เรียบเรียงไว้ บอกไว้เพียงว่าบิดาเป็นเศรษฐีในเมืองนี้ และเรียกไว้เพียงว่า ภัททิยเศรษฐี ซึ่งแปลว่า เศรษฐีในเมืองภัททิยะ เท่านั้น

ที่เรียกว่า “พระนางสามาวดี” เพราะอุบาสิกาหรือสตรีผู้นี้ได้เป็น

พระมเหสีของกษัตริย์องค์หนึ่งชื่อพระเจ้าอุเทน ในนครโกสัมพี เมืองหลวงของแคว้นวังสะ ซึ่งจะกล่าวต่อไปภายหลัง

เดิมพระนางสามาวดีชื่อสั้น ๆ ว่า สามา เหตุที่มีสร้อยคำท้ายชื่อว่า “วดี” อีกคำหนึ่ง นั้น จะได้กล่าวถึงในตอนหลังเช่นเดียวกัน

บุคคลผู้มีฐานะและตำแหน่งมีเกียรติสูง เช่น เจ้านครและเศรษฐีในสมัยก่อนพระพุทธเจ้าเกิด สมัยพระพุทธเจ้าและหลังจากนั้นก็มักจะได้นิยมนำข้าวของกันและกันทั้งที่ไม่เคยพบปะกัน ถ้าชอบใจกันก็เป็นมิตรกัน ความที่เป็นมิตรกันโดยไม่เคยเห็นกันนั้น มีคำศัพท์เรียกว่า “อทิฏฐบุพพสหาย” แปลว่า เพื่อน มิตร หรือสหายผู้ไม่เคยพบกันนั่นเอง

สมัยพระพุทธเจ้ายังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ยังไม่ได้เสด็จออกทรงผนวช ก็เคยทรงเป็นพระสหายที่ไม่เคยพบกันกับพระเจ้าพิมพิสาร พระราชาของแคว้นมคธมาก่อน

คนมีทรัพย์มากที่เรียกว่าเศรษฐีของเมืองต่าง ๆ นั้น มิใช่เป็นเองตามภาษาพูด แต่เป็นเพราะมีเงินมากหรือร่ำรวยขนาดเศรษฐี และได้รับแต่งตั้งจากเจ้าผู้ครองนคร ผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเศรษฐีนั้น จะมีฉัตรคล้ายฉัตรพระจำตำแหน่ง มีหน้าที่เข้าเฝ้าพระราชหรือเจ้าผู้ครองนครเหมือนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีตำแหน่งสูงในวงราชการ

เศรษฐีผู้เป็นบิดาของพระนางสามาวดีก็มีฐานะอย่างที่กำลังกล่าวมา บิดาของพระนางสามาวดีเป็น “อทิฏฐบุพพสหาย” กันกับเศรษฐีมีชื่อว่า โฆชะกะ ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในเมืองโกสัมพี ทั้งสองเศรษฐีมีการติดต่อกันค้าขายด้วยกัน แต่ไม่เคยมีโอกาสดูพบกัน เพราะอยู่ไกลกันและการไปมาไม่สะดวกเหมือนทุกวันนี้

ครั้งหนึ่ง เมืองภททิยะเกิดข้าวยากหมากแพง เรียกเป็นคำศัพท์ว่าเกิด “ทุพภิกขภัย” และเกิดโรคระบาด ทำให้คนและสัตว์ล้มตายลงมาก

โรคนั้นคือ อหิวาต์ ผู้คนอพยพหนีออกจากเมือง บิดาของพระนางสามาวดีได้รับผลกระทบจากภัยดังกล่าว ต้องทิ้งข้าทาสบริวารและทรัพย์สินหนีออกจากเมืองภักทียะไปยังเมืองโกสุมพิ เมืองหลวงของแคว้นวังสะ กลายเป็นเศรษฐีตกยาก บากหน้าไปเพื่อขออาศัยเพื่อน คือ เศรษฐีโฆษกผู้ซึ่งไม่เคยพบกันมาก่อน

ทั้งสามชีวิต คือ บิดา มารดาและพระนางสามาวดี ซึ่งกำลังเป็นสาวแรกรุ่นเดินทางหนีตายมาเหน็ดเหนื่อย มาพักอยู่ที่ศาลานอกเมืองโกสุมพิ ผู้เป็นบิดาได้บอกภรรยาและลูกสาวว่า เวลานี้ตนเองไม่ได้มีฐานะเป็นเศรษฐีเหมือนเมื่อก่อน การจะเข้าไปแสดงตนว่าเป็นเพื่อนกันในสภาพบ้านแตกและตกยากเช่นนี้ก็ไม่ใช่เหมาะสม ควรดูกาลเทศะก่อน

เศรษฐีโฆษกเป็นคนใจบุญได้ตั้งโรงอาหารที่เรียกว่า โรงทานแจกอาหารแก่คนยากจนทุกวัน โดยมอบหมายให้ลูกจ้างผู้หนึ่งเป็นหัวหน้าทำหน้าที่แจกอาหาร

บิดาของพระนางสามาวดีปลอบใจลูกสาวและชี้แจงให้ยอมรับสภาพความเป็นจริง และส่งลูกสาวเข้าไปขอรับแจกอาหารในฐานะอย่างคนอนาถาด้วยความกตัญญูและพร้อมที่จะรับใช้บิดามารดา พระนางสามาวดีได้สนองสิ่งที่บิดาขอร้องด้วยความยินดี

ที่โรงทานแจกอาหาร หัวหน้าแจกอาหารได้เห็นพระนางสามาวดีเดินเข้ามาขอรับแจกอาหาร ได้ถามพระนางสามาวดีว่า ต้องการอาหารกี่มากน้อย พระนางสามาวดีตอบว่า ต้องการเพียง ๓ ส่วนสำหรับเพียงพอแก่คน ๓ คนบริโภคร

ครั้นได้อาหารทั้ง ๓ ส่วนแล้ว พระนางสามาวดีได้นำมาให้บิดามารดา ทั้งมารดาและพระนางสามาวดีได้ให้บิดากินก่อน เศรษฐีกินอาหารด้วยความหิวกระหาย ได้ถึงแก่ความตายที่ศาลานอกเมืองในคืนวันนั้น

รุ่งขึ้น พระนางสามาวดีได้เข้าไปรับแจกอาหารด้วยใบหน้าอง
น้ำตา เพราะความเสียใจที่สูญเสียบิดาในเวลาตกยาก หัวหน้าแจกอาหาร
ถามว่า ต้องการอาหารกี่มากน้อย พระนางสามาวดีตอบว่า ต้องการ
๒ ส่วน พระนางสามาวดีนำอาหารมาให้มารดา บอกให้มารดากินก่อน
มารดากินแล้วถึงแก่กรรมในคืนวันต่อมา

เหตุที่บิดามารดาของพระนางสามาวดีถึงแก่กรรมนั้น เพราะทั้งสอง
เหน็ดเหนื่อย หิวโหย กินอาหารแล้วอาหารย่อยไม่หมด และอาหารนั้น
เป็นพิษ

รุ่งขึ้นวันต่อมา ด้วยความทุกข์แสนสาหัสและน้ำตาอาบหน้า พระนาง-
สามาวดีได้เข้าไปขอรับแจกอาหาร เมื่อเจ้าหน้าที่แจกอาหารถามว่า วันนี้
ต้องการอาหารแจกกี่มากน้อย เมื่อทราบว่าการเพียงส่วนเดียว หัวหน้า
ผู้แจกอาหารซึ่งจำพระนางสามาวดีได้ก็บริภาษด้วยคำหยาบคายทำนองว่า
วันก่อน ๆ รับไปอย่างตะกละตะกลาม

“หล่อนพึงจะรู้จักประมาณท้องของหล่อนในวันนี้ดอกหรือ” หัวหน้า
แจกอาหารบริภาษ

พระนางสามาวดีร้องไห้เล่าความจริงให้ฟัง หัวหน้าแจกอาหารได้ฟัง
ก็สงสาร กล่าวคำขอโทษพระนางสามาวดี เห็นว่าพระนางสามาวดีเป็น
สตรียอดกตัญญู มีความเสียสละเพื่อบิดามารดาสูงยิ่ง จึงรับพระนางสามาวดี
ไปเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมที่บ้านของตน

ที่โรงทานของเศรษฐีโฆษก ทุกเช้าจะมีคนยากจนมากอยรับแจก
อาหารกันมาก เวลาเข้ารับแจกอาหารนั้น คนยากจนเหล่านั้นจะแย่งกัน
เข้ารับแจกอย่างซุลมุนและส่งเสียงร้องขออาหารกันอึงคะนึ่ง เสียงร้องนั้น
ดังกึกก้องไปถึงบ้านเศรษฐีโฆษกทุกวัน

วันหนึ่ง พระนางสามาวดีจึงบอกบิดาบุญธรรมซึ่งเป็นหัวหน้าแจก

อาหารว่า น่าจะทำรื้อกันเป็นช่องสำหรับคนรับแจกอาหารเดินเรียงแถว เข้ามารับแจกอาหารทีละคน ความเป็นระเบียบจะได้เกิดขึ้น เสียงอึกทึก จะได้ไม่มี

บิดาบุญธรรมได้ทำตามคำแนะนำของพระนางสามาวดี ปรากฏ ได้ผลอย่างที่พระนางสามาวดีแนะนำ เสียงอึกทึกที่โรงทานเงียบลงตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา

เมื่อเศรษฐีโศกไม่ได้ยินเสียงอึกทึกอย่างวันก่อน ๆ ก็เรียกหัวหน้าแจกอาหารไปถาม ทราบความจริงก็ร้องด้วยความตกใจว่า หญิงสาวที่หัวหน้าแจกอาหารรับไปเลี้ยงเป็นลูกสาวบุญธรรมนั้น เป็นลูกสาวของเพื่อนของตนในเมืองภักทียะ ลูกสาวของเพื่อนก็เท่ากับลูกสาวของตน จึงรับพระนางสามาวดีไปเลี้ยงเป็นลูกด้วยความรักความสงสารเหมือนลูกสาว ได้มอบสตรียารให้คอยรับใช้พระนางสามาวดีให้มีความสุขเหมือนลูกสาวของเศรษฐี

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระนางสามาวดี ซึ่งมีชื่อเดิมเพียง ๒ พยางค์ ว่า “สามา” จึงได้มีสร้อยนามเพิ่มท้ายชื่ออีก ๒ พยางค์ ว่า “วดี” คำว่า “วดี” แปลว่า รื้อ

คำว่า วดี เป็นคำมาจากภาษาบาลีว่า วติ เขียนเป็นไทยว่า วติ แต่รูปคำว่า วดี ไม่ใคร่มีในภาษาไทย แต่มีอยู่คำหนึ่งซึ่งหมายถึงอุปกรณ์ในพิธีสำคัญอย่างหนึ่ง คือ “ราชวดี” ซึ่งหมายถึงรื้อแถวที่มีฉัตรกันเป็นระยะ ๆ เช่น ลำนวนว่า “ราชวดีฉัตรธงชัย”

คำว่า วติ เป็นคำเดียวกับ วติ หรือ วดี นั่นเอง

เมืองอินเดียสมัยโบราณรวมทั้งทุกวันนี้ด้วยนั้น มีงานเทศกาลประจำปีเรียกว่า นักขัตฤกษ์ ซึ่งได้แก่ตรุษ นั่นเอง ถ้าเป็นนักขัตฤกษ์เปิดเรียกเป็นคำศัพท์ว่า “วิฆ्नนักขัตฤกษ์” เมื่อถึงเทศกาลเช่นนี้ สตรีอินเดีย

จะเลิกใช้ผ้าคลุมหน้าออกเที่ยวงานกันอย่างเปิดเผย ใครสวยใครงามก็ได้เห็นกันตอนนี่ ปกติถ้าไม่มีนักชัตฤกษ์เช่นว่า เวลาออกจากบ้านไปไหนจะใช้ผ้าคลุมหน้าปิดศีรษะ เหลือไว้เป็นช่องพอเห็นทางเดิน

ในงานเทศกาลเช่นนี้ พระเจ้าอุเทนจะทอดพระเนตรชาวเมืองเล่นฉลองนักชัตฤกษ์ทางช่องหน้าต่างของราชวัง ได้ทรงเห็นพระนางสามาวดี พร้อมด้วยกลุ่มสตรีบริวารเดินผ่านหน้าพระลาน บ่ายหน้าไปยังแม่น้ำเพื่ออาบน้ำตามธรรมเนียมของการเล่นนักชัตฤกษ์ ก็ทรงบังเกิดความสันทนา จึงรับสั่งถามเจ้าพนักงานว่า สตรีกลุ่มนั้นเป็นใคร และหัวหน้าสตรีซึ่งรูปร่างสวยงามเป็นลูกใคร

นั่นคือ ปฐมเหตุที่พระนางสามาวดี ได้เป็นพระมเหสีของพระเจ้าอุเทนในเวลาต่อมา

พระเจ้าอุเทนทรงมีพระมเหสี ๓ องค์ คือ

๑. พระนางवासुคัตตา
๒. พระนางสามาวดี
๓. พระนางมาคันติยา

พระนางมาคันติยา เป็นลูกสาวของสกุลพราหมณ์ชื่อ มาคันติยะ ในแคว้นกुरु ซึ่งมีกรุงอินทปัตถะเป็นเมืองหลวง รูปร่างสวยโสกา เป็นที่หมายปองของชายจำนวนมาก แต่บิดาของพระนางไม่เห็นชายใดที่เหมาะสม จึงยังไม่ยอมยกลูกสาวให้แก่ผู้มาสู่ขอ

วันหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังแคว้นนี้ บิดาของพระนางมาคันติยา เห็นพระพุทธเจ้า ประกอบด้วยลักษณะของมหาบุรุษ จึงแจ้งความจำนงยกพระนางมาคันติยา ลูกสาวของตนถวายเป็นพระชายาแก่พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสชี้แจงให้บิดาของพระนางมาคันติยาเข้าใจ ในขณะนั้น

พระนางมาคันทียาและมารดาที่นั่งฟังอยู่ด้วย

พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์ทรงสละโลกีย์วิสัย คือ เรื่องราวของโลก เสด็จออกบวช ไม่ทรงข้องแวะควาโลกีย์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ร่างกายของคนเรานั้นงามแต่ภายนอก แต่ภายในเต็มไปด้วยสิ่งโสโครก ไม่จริงยั่งยืน

บิดามารดาของพระนางมาคันทียาฟังจบแล้วได้สำเร็จมรรคผลชั้นอนาคามี ผู้ได้สำเร็จมรรคผลชั้นนี้ ตัดขาดกิเลสในเรื่องเพศสัมพันธ์ เรียกตามศัพท์ศาสนาว่า ตัด “ราคะ” ได้เด็ดขาด ยังเหลืออยู่แต่โทสะ ความขุ่นเคืองและโมหะความหลงเท่านั้น

พระนางมาคันทียาบังเกิดความไม่พอใจพระพุทธเจ้าอย่างรุนแรงว่า “สมณะผู้นี้เมื่อไม่ต้องการเรา ก็น่าจะพูดตรง ๆ ว่าไม่ต้องการ ไม่น่าจะว่าเราช่างนอกสูกไส ส่วนข้างในสกปรก”

พระนางมาคันทียาอาฆาตพระพุทธเจ้าตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา

บิดาของพระนางมาคันทียานั้น มีน้องชายอยู่คนหนึ่ง ซึ่งเป็นอาของพระนางมาคันทียา

ภายหลัง อาของพระนางมาคันทียาได้พาพระนางมาคันทียาผู้หลานสาวมาถวายพระเจ้าอุเทน พระเจ้าอุเทนได้ทอดพระเนตรก็ทรงบังเกิดความสเนหา จึงทรงรับและตั้งให้เป็นพระมเหสีคนที่สาม

พระมเหสีทุกพระนางมีปราสาทอยู่ มีสตรีฝ่ายในจำนวนมากเป็นบริวาร

พระนางสามาวดีก็มีสตรีฝ่ายในเป็นบริวารคอยรับใช้ นางหนึ่งในจำนวนนี้เป็นสตรีร่างกายค่อม ชื่อ อุตตรา (อ่านว่า อุด-ตะ-รา) คำว่าค่อมนั้นเป็นภาษาไทย ส่วนภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาบันทึกเรื่องราวของพระพุทธศาสนา เรียกว่า ขุชชะ หรือขุชชา ด้วยเหตุนี้ คนทั่วไปจึงเรียก

นางอุตตราตามลักษณะควบคู่กับคำว่าบุชช ว่า “บุชชุตตรา” แปลว่า
อุตตราจอม

ที่เมืองโกสัมพีมี่ตระกูลเศรษฐีอยู่ ๓ ตระกูล หนึ่งในจำนวนนี้
คือ เศรษฐีโหมก ผู้เป็นบิดาเลี้ยงของพระนางสามาวดี เศรษฐีทั้งสามเลื่อมใส
พระพุทธเจ้า เพราะได้ฟังธรรมตอนเดินทางไปค้าขายที่เมืองสาวัตถี เมือง
หลวงแคว้นโกศล ซึ่งเวลานั้น พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปตั้งมั่นอยู่
ที่นั่น เมื่อกลับมายังเมืองโกสัมพิจึงได้สร้างวัดพระพุทธศาสนาขึ้น ๓ แห่ง
เศรษฐีโหมกได้สร้างวัดให้ชื่อนามวัดตามนามของตนว่า โผชิตาราม

เมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จมายังเมืองโกสัมพี่ ได้ประทับอยู่ที่วัด
ทั้ง ๓ แห่งนี้ โดยทรงหมุนเวียนไปประทับในวัดทั้ง ๓ แห่ง ตามคำทูลอาราธนา
ของเศรษฐีแต่ละคน

ที่เมืองโกสัมพี่มีพ่อค้าขายดอกไม้ส่งราชสำนักและส่งเศรษฐีทั้งสาม
พ่อค้าขายดอกไม้ได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้าตอนไปส่งดอกไม้ที่บ้านเศรษฐี
ซึ่งจัดงานทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประธานสงฆ์ ก็บังเกิด
ความเลื่อมใส ได้ขอโอกาสเศรษฐีทั้งสามเพื่อทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อม
ด้วยพระสงฆ์ไปฉันอาหารที่บ้านของตน

นางบุชชุตตรา สาวใช้ร่างจอมของพระนางสามาวดี มีหน้าที่ไปจัดซื้อ
ดอกไม้ที่บ้านพ่อค้าขายดอกไม้รายนี้ทุกวัน เพื่อนำมาถวายพระนางสามาวดี
ประดับสถานที่

วันนี้นางบุชชุตตราได้ไปซื้อดอกไม้เป็นประจำที่บ้านพ่อค้าขาย
ดอกไม้วันนั้นพอดีเป็นวันสุดท้ายที่พ่อค้าขายดอกไม้กำลังทำบุญเลี้ยงพระ
ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานสงฆ์ นางบุชชุตตราได้ช่วยพ่อค้าขายดอกไม้
ทำบุญด้วย ได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้า ฟังจบแล้วนางบุชชุตตราได้สำเร็จ
มรรคผลชั้นโสดาบัน นางบุชชุตตราได้นำเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง

มาถ่ายทอดให้พระนางสามาวดีและสตรีฝ่ายในทั้งหมดฟัง

พระนางสามาวดีและสตรีฝ่ายในทั้งหมดฟังจบลงได้สำเร็จมรรคผล
ชั้นโสดาบันทั้งหมด

พระนางมาคันธียาทราบข่าวว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมายังเมืองโกสัมพี
พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก ก็ยินดียิ่งนักที่จะได้แก้แค้น พระนางจึงให้อา
ของตนไปจ้างพวกกรรมกรไปตัดส่งเสียงบริภาษพระพุทธเจ้าด้วยถ้อยคำ
หยาบคายสารพัด และเมื่อทราบข่าวว่า พระนางสามาวดีและสตรีฝ่ายในเลื่อมใส
พระพุทธเจ้า พระนางมาคันธียาก็ถือว่าสตรีเหล่านี้เป็นศัตรูที่ควรหาทาง
กำจัด

พระนางมาคันธียาได้วางแผนบ่อนทำลายพระพุทธเจ้า และทำลาย
พระนางสามาวดีหลายครั้งหลายหน โดยหาเรื่องใส่ความฟ้องร้องพระเจ้า-
อุเทน แต่พระนางสามาวดีก็รอดพ้นและชนะความร้ายของพระนางมาคันธียา
ด้วยความดีของตนมาตลอด

พระนางสามาวดีไม่อาฆาตตอบพระนางมาคันธียา แต่กลับแผ่
เมตตาและให้อภัย

ครั้งสุดท้าย พระนางมาคันธียาได้คบคิดกับอาซึ่งภายหลังได้เข้ารับ
ราชการในสำนักของพระเจ้าอุเทน วางแผนเผาปราสาทของพระนางสามาวดี
พระนางสามาวดีและสตรีบริวารรวมทั้งนางชุชชุตตราด้วยถึงแก่ความตาย
ทั้งเป็น เพราะถูกไฟคลอกทั้งหมด

แต่ไม่นานผลกรรมชั่วก็ปรากฏ พระเจ้าอุเทนทรงทราบแน่ชัดว่า
พระนางมาคันธียาเป็นผู้วางแผนให้อาของตนทำการอุบาทรนี้ จึงรับสั่ง
ให้จับพระนางมาคันธียาพร้อมด้วยอาเผาไฟทั้งเป็นให้ตกตายไปตามกัน

พระนางสามาวดีถูกไฟคลอกตายทั้งเป็น พร้อมด้วยสตรีฝ่ายใน
บริวาร เพราะวิบากกรรมเก่าก่อนที่เคยทำไว้ด้วยการจุดไฟเผาพระปัจเจก-

พุทธเจ้า ซึ่งมีความละเอียดของเรื่องน้อยในเรื่องของนางบุชชุตตรา ในหนังสือประวัติอุบาสิกา ระดับประถมศึกษา

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

พระนางสามาวดี มีคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นอยู่หลายประการ เช่น มีความฉลาดหลักแหลม มีความกตัญญูกตเวทียอย่างสูง มีคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการ แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องคือเป็นผู้ปฏิบัติและชักชวนผู้อื่นในทางแผ่เมตตา

นางบุษชุดตรา

นางบุษชุดตรา นี้น่าจะเป็นลูกสาวของแม่เมของเศรษฐีโพธิ์ก ซึ่ง
บิดาเลี้ยงของพระนางสามาวดี ในเมืองโกสัมพี

ชื่อจริง ๆ ของอุบาสิกาคณีนี้อุดตรา (อ่านว่า อุ-ตะ-รา) แต่
เพราะเหตุที่สตรีผู้นี้มีบุคลิกพิการมาตั้งแต่กำเนิด ความพิการนั้นคือ หลังค่อม
คำว่าค่อมเป็นภาษาไทย ภาษาบาลีที่บันทึกเรื่องราวแห่งคำสั่งสอน
ของพระพุทธเจ้าเรียกคำว่าค่อมว่า ขุข (อ่านว่า ขุ-ตะ)

อุบาสิกาสมัยพระพุทธเจ้าที่ชื่ออุคตรามีอยู่หลายคน เพื่อไม่ให้
สับสนกันจึงเรียกอุคตราโดยเติมคำหนึ่งคำใดอันเป็นลักษณะพิเศษของ
แต่ละคนไว้ข้างหน้าชื่อเดิมบ้าง ไว้ข้างหลังชื่อเดิมบ้าง อย่างอุบาสิกาที่

บุคลิกลักษณะหลังค่อม ก็ใช้คำว่า ขุชช สมาสกับอุตตรา เป็น ขุชชุตตรา แปลว่า ขุชชุตตราค่อม

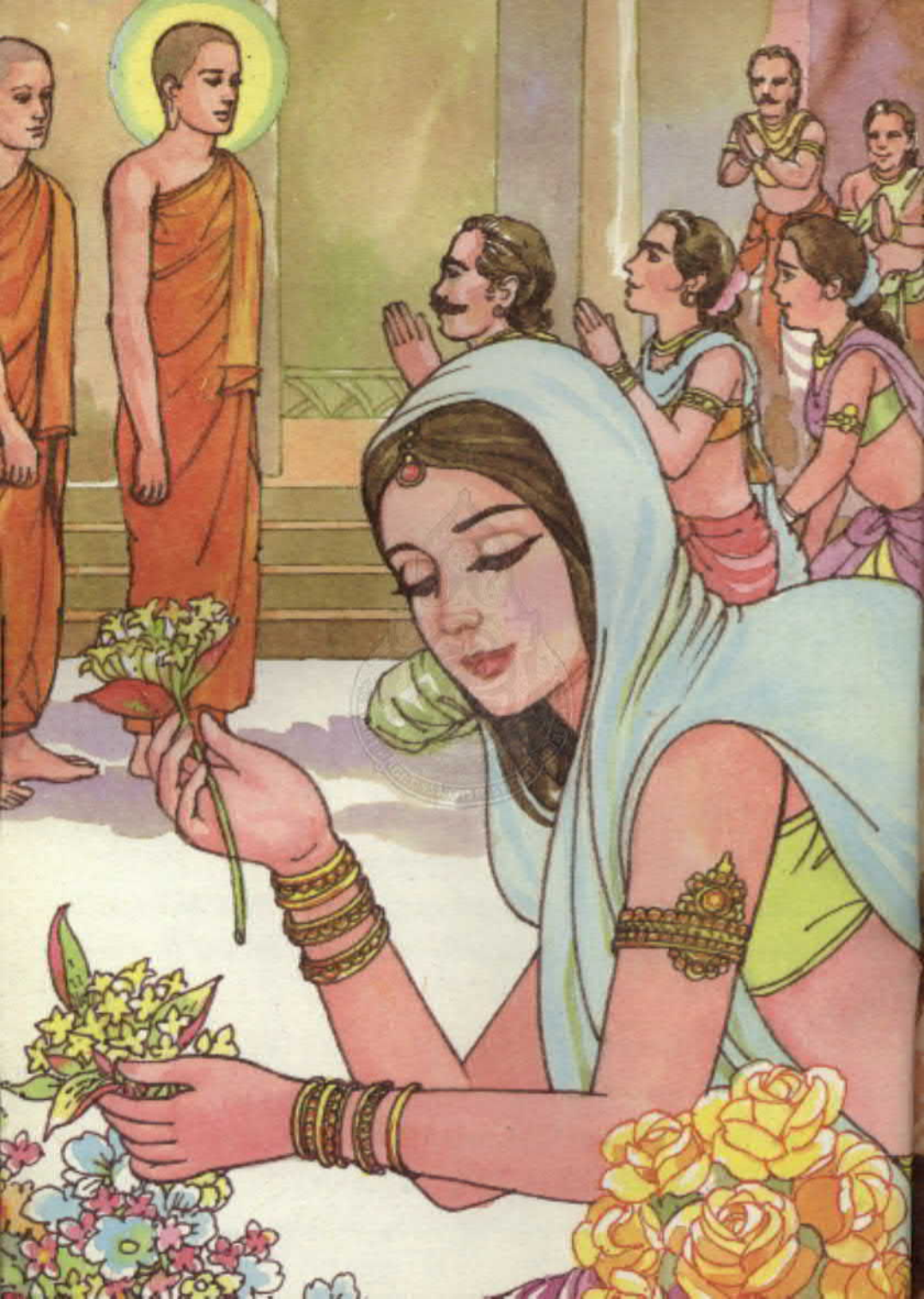
เมื่อเศรษฐีโหมษกรับพระนางสามาวดีสมัยยังไม่ได้เป็นพระมเหสี มาเลี้ยงเป็นลูกสาว โดยให้เกียรติเป็นลูกสาวคนโตนั้น เศรษฐีผู้นี้ก็ได้อบ หยิกรุ่นราวคราวเดียวกันหลายคนกับพระนางสามาวดีให้เป็นหญิงรับใช้ ที่เรียกว่าบริวาร หญิงรับใช้คนหนึ่งในจำนวนนี้ คือ นางขุชชุตตรา เมื่อ พระนางสามาวดีได้เป็นพระมเหสีของพระเจ้าอุเทน และเข้าไปอยู่ใน ปราสาทในราชสำนัก พระนางสามาวดีก็กราบทูลขอนำหญิงบริวารรวมทั้ง นางขุชชุตตราไปอยู่ด้วย

พระเจ้าอุเทนพระราชทานเงินเฉพาะเป็นค่าดอกไม้แก่พระนาง- สามาวดี วันละ ๘ กหาปณะ พระนางสามาวดีได้ออบหมายให้นางขุชชุตตรา มีหน้าที่ไปซื้อดอกไม้มาปักประดับในสถานที่อยู่ทุกวัน โดยเปลี่ยนดอกไม้ ทุกวัน ตอนนั้นนางขุชชุตตรายังไม่ได้เฝ้าพระพุทธเจ้า

เมื่อเศรษฐีโหมษกและเพื่อน ๆ อีก ๒ คน ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเศรษฐี ประจำเมืองโกสัมพี ได้สร้างวัดขึ้นคนละแห่งในเมืองโกสัมพี และได้ทูล อารานาพระพุทธเจ้าให้เสด็จมายังเมืองโกสัมพี ทั้ง ๓ เศรษฐี ได้ทำบุญ เลี้ยงพระซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานสงฆ์ที่วัดของตนทุกวัน โดยทูลนิมนต์ พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ให้ผลัดเปลี่ยนไปประทับอยู่ที่วัดของตนครั้งละ ๑ วัน

ตลอดเวลาเหล่านี้ เศรษฐีทั้ง ๓ คน จำเป็นต้องใช้เครื่องสักการะ คือดอกไม้บูชาพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสงฆ์สาวกทุกวัน จึงได้ขอซื้อ ดอกไม้ที่พ่อค้าขายดอกไม้ให้นำดอกไม้มาส่งทุกวันเช่นกัน

เมื่อพ่อค้าดอกไม้้นำดอกไม้มาส่งที่บ้านของทั้ง ๓ เศรษฐี พ่อค้า ดอกไม้ได้เห็นพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกก็บังเกิดจิตศรัทธาเลื่อมใส

ใครทำบุญ จึงขอให้เศรษฐีทั้งสามให้โอกาสตนได้ทำบุญบ้าง เศรษฐีทั้งสามตกลง

ที่บ้านของพ่อค้าขายดอกไม้มีการตระเตรียมงานทำบุญ เตรียมอาหาร เตรียมเครื่องสักการะ นางขุขุตตรามาถึงบ้านพ่อค้าขายดอกไม้ ถูกให้วุ่นให้อยู่ช่วยทำบุญ โดยให้ช่วยจัดโน่นนี่ตามความเหมาะสม

ครั้นพระพุทธรเจ้าทรงฉันอาหารเสร็จพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกแล้ว พระพุทธรเจ้าก็ทรงกล่าวธรรมอนุโมทนา นางขุขุตตราซึ่งได้มีโอกาสฟังอยู่ด้วย ได้ฟังจบแล้วนางก็สำเร็จคุณธรรมระดับมรรคผลเป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบัน

พระพุทธรเจ้าทรงกล่าวคำอำลาเจ้าภาพแล้วก็เสด็จไปประทับที่วัด นางขุขุตตราก็ขอซื้อดอกไม้จากพ่อค้าขายดอกไม้

ก่อนได้ฟังธรรมพระพุทธรเจ้านั้น นางขุขุตตราได้เจตนาykkยกเงินค่าซื้อดอกไม้ไปถวายพระนางสามาวดีเป็นของตน วันละ ๔ กหาปณะ ส่วนอีก ๔ กหาปณะ ซื้อดอกไม้ แต่ภายหลังได้ฟังธรรมพระพุทธรเจ้าแล้ว นางขุขุตตรางดเว้นทำชั่ว ได้ตั้งอยู่ในศีล ๕ อย่างมั่นคง วันนั้นนางจึงซื้อดอกไม้ด้วยเงินทั้งหมดคือ ๘ กหาปณะ ดอกไม้จึงมากกว่าวันก่อน ๆ

พระนางสามาวดีเห็นผิดสังเกตจึงถาม นางขุขุตตราก็สารภาพ และเล่าถึงสาเหตุที่ทำให้ตนงดเว้นทำชั่วโดยวิชัยยกยกเงินค่าซื้อดอกไม้

พระนางสามาวดียกโทษให้นางขุขุตตรา บอกว่า “ไม่เป็นไรหรอก ฉันไม่เอาโทษ แต่ว่าฉันอยากฟังธรรมที่เธอได้ฟังจากพระพุทธรเจ้า ขอให้เธอแสดงให้พวกฉันได้ฟังด้วย”

นางขุขุตตราได้ขึ้นนั่งบนอาสนะ แสดงธรรมที่ตนได้ฟังมาจากพระพุทธรเจ้าถ่ายทอดให้พระนางสามาวดีและสตรีบริวารฝ่ายในทั้งหมดของพระนางสามาวดีฟัง สตรีเหล่านั้นรวมทั้งพระนางสามาวดีได้ฟังแล้ว

ก็ได้สำเร็จคุณธรรมระดับมรรคผลเป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบัน เช่นเดียวกับนางขุชชุตตรา

ผู้ได้สำเร็จมรรคผลชั้นโสดาบัน มีคุณสมบัติ ๓ ประการคือ

๑. ไม่มีความเห็นว่าร่างกายเป็นตัวเป็นตน แต่เห็นเป็นเพียงสังขารที่มีเกิด มีแก่ และดับไป เรียกว่าไม่มีสัkkายาทิฐิ

๒. ไม่มีความสงสัยในบาปบุญและในผลของบาปบุญว่ามีหรือไม่มี แต่ความเชื่อมั่นว่ามีแน่นอน เรียกว่าไม่มีวิจิกิจฉา

๓. ไม่มีความเชื่อถือถ่องมงาย เรียกว่าไม่มีสัสสปทปราคาส (อ่านว่า สี่-ลับ-พะ-ตะ-ปรา-มาด)

อริยบุคคลชั้นโสดาบันยังมีราคะความรู้สึทางเพศ ยังมีโทสะ ความขุ่นเคือง ยังมีความหลง ชาวบ้านผู้ได้สำเร็จโสดาบันจึงยังแต่งงาน มีลูกมีเมียมีสามีอย่างชาวบ้านทั่วไป ผิดจากชาวบ้านทั่วไปอีกอย่างหนึ่ง คืออริยบุคคลชั้นโสดาบันไม่ทำบาปตลอดชีวิต

เมื่อพระนางสามาวดีถูกพระนางมาคันทิยาวางแผนการร้ายให้จุดไฟเผาปราสาท ทำให้พระนางสามาวดี รวมทั้งสตรีบริวารฝ่ายในและนางขุชชุตตราด้วย ทั้งหมดถูกไฟคลอกตายทั้งเป็นในปราสาทนั้นนับเป็นข่าวใหญ่โตมาก

พระสงฆ์สนทนากันถึงเรื่องนี้ โดยเฉพาะเรื่องของนางขุชชุตตราว่าเพราะเหตุใดนางขุชชุตตราจึงมีลักษณะพิเศษและมีเหตุการณ์ในชีวิตดังต่อไปนี้คือ

๑. เป็นหญิงค่อม

๒. เป็นหญิงรับใช้คนอื่น

๓. เป็นคนมีสติปัญญาเฉียบแหลม

๔. ถูกไฟคลอกตายทั้งเป็นพร้อมด้วยพระนางสามาวดี

พระพุทธเจ้าได้ทรงทราบเรื่องที่พระสงฆ์สนทนากัน จึงเสด็จมายังที่ประชุมสงฆ์แล้วทรงตอบปัญหานั้นดังต่อไปนี้

๑. เหตุที่นางขุชชุตตราเป็นหญิงค่อม เพราะผลกรรมในอดีต นางขุชชุตตราสมัยอดีตชาติเคยแสดงกิริยาล้อเลียนพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งมารับบาตรที่บ้านของตน พระภิกษุรูปนั้นร่างกายค่อม นางใส่บาตรแล้วนำไปเล่าให้ใคร ๆ ฟัง พร้อมกับแสดงกิริยาของพระภิกษุรูปนั้นให้ใคร ๆ ดู ประกอบด้วยว่า “พระคุณเจ้าของดิฉันหลังค่อมอุ้มบาตรเดินยังงี้ ๆ”

ธรรมเนียมมารยาทสังคมไทยเราห้ามแสดงกิริยาล้อเลียนความผิดปกติของผู้อื่น เข้าใจว่าคงจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องราวดังกล่าว

๒. เหตุที่เป็นหญิงรับใช้คนอื่น ก็เพราะผลกรรมในอดีต โดยสมัยอดีตนั้นนางขุชชุตตราเป็นลูกสาวของผู้มั่งคั่งตระกูลหนึ่ง มีพระภิกษุณีอรหันต์องค์ซึ่งเคยเป็นเพื่อนกันมาก่อนบวช ได้แวะมาเยี่ยมลูกสาวผู้มั่งคั่งหรือนางขุชชุตตราในชาติปัจจุบัน ลูกสาวผู้มั่งคั่งกำลังนั่งแต่งตัว พอถึงขณะนั้นหญิงรับใช้ไม่มีใครอยู่ในบ้าน กระเช้าใส่เครื่องประดับวางอยู่ข้างกายพระภิกษุณี ลูกสาวผู้มั่งคั่งจึงว่า “ไหว้ละคะ ช่วยหยิบกระเช้านี้ให้ดิฉันที”

พระภิกษุณีซึ่งกำลังพลางคิดว่าถ้าไม่หยิบให้ เพื่อนก็จะโกรธ ความโกรธจะเป็นเหตุให้เพื่อนตกรก แต่ถ้าหยิบให้ เพื่อนผู้นี้ชาติหน้าจะเกิดเป็นคนใช้ของคนอื่น

“เป็นคนใช้คนอื่นดีกว่าเพื่อนตกรก” พระภิกษุณีตัดสินใจหยิบกระเช้าเครื่องประดับให้เพื่อนเก่า

ธรรมเนียมไทยเราถือกันว่าถ้าไม่จำเป็นจะไม่ใช้พระสงฆ์ทำอะไรให้ แต่ถ้าจำเป็นต้องใช้ก็ต้องขอโหสิก่อน เข้าใจว่าคงจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องนี้

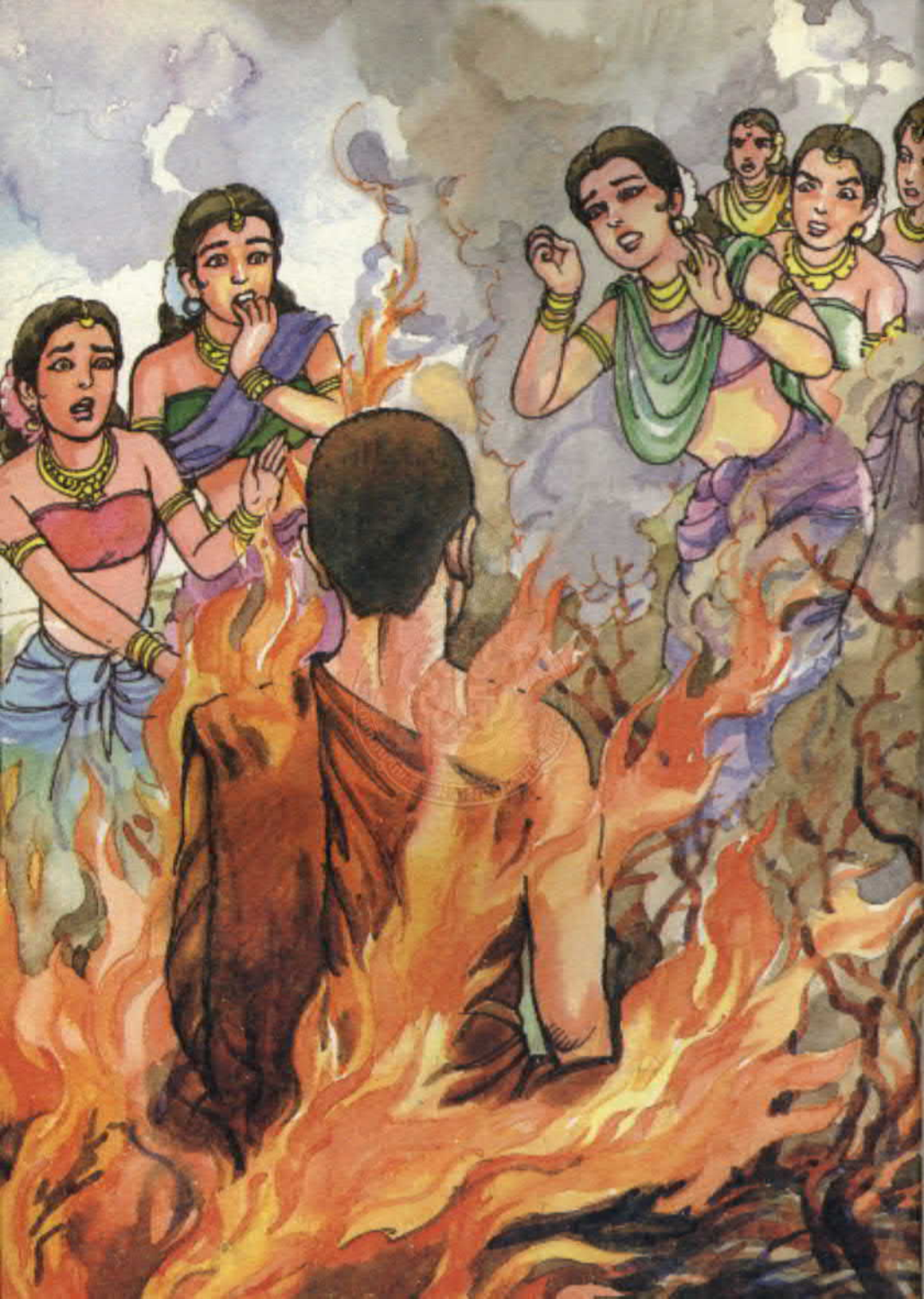
๓. เหตุที่นางขุชชุตตรา มีสติปัญญาเฉียบแหลม ฉลาด พังพรัม ครั้งเดียวก็แจ่มแจ้ง ทั้งยังนำมาถ่ายทอดแก่คนอื่นทำให้คนอื่นได้สำเร็จตามนั้น เกิดจากผลบุญเก่าที่เคยทำไว้ในอดีต นางเกิดเป็นสตรีฝ่ายในเจ้าผู้ครองนคร ได้ทำบุญเลี้ยงพระปัจเจกพุทธเจ้าจำนวน ๘ องค์ (พระปัจเจกพุทธเจ้า คือพระพุทธรูปองค์หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในโลกในระหว่างโลกว่างจากศาสนา เป็นพระที่ทำความเพียรให้ตนหลุดพ้นจากกิเลสได้เหมือนพระพุทธรูป และพระอรหันต์ทั่วไป แต่สอนคนอื่นไม่ได้) เจ้าผู้ครองนครได้ถวายข้าว มธูปายาส คือข้าวที่หุงด้วยน้ำผึ้งและนมวัว เป็นต้น ข้าวกำลังร้อน ๆ ถวาย ใส่บาตรพระ พระปัจเจกพุทธเจ้ารับแล้วอุ้มบาตรเดินออกไป สตรีฝ่ายใน คนหนึ่งได้เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้ง ๘ องค์ สลับมือถือบาตรร้อน ๆ จึง ถวายกำไลมือให้พระทั้ง ๘ องค์ใช้รอกันบาตร

สตรีนั้นคือนางขุชชุตตราในชาติปัจจุบัน และผลกรรมดีหรือกุศล ครั้งนั้นทำให้นางขุชชุตตรา มีสติปัญญาเฉียบแหลม

๔. เหตุที่นางขุชชุตตราถูกไฟคลอกตายทั้งเป็นพร้อมกับพระนาง-
 สามีและเพื่อนสตรีฝ่ายในทั้งหมดนั้น เกิดจากผลกรรมไม่ดีในอดีตชาติ
 ที่นางขุชชุตตราเกิดเป็นสตรีฝ่ายในของเจ้าผู้ครองนครดังกล่าวในข้อ ๓
 เรื่องมีอยู่ว่า

ครั้งนั้นเจ้าผู้ครองนครทำบุญเลี้ยงพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้ง ๘ องค์
 แล้ว ได้ทรงพาสตรีฝ่ายในไปเล่นน้ำที่แม่น้ำเพื่อการพักผ่อน สตรีทั้งหมด
 เล่นน้ำแล้วหนาวสั่น ได้พากันขึ้นบก หาไฟมาก่อกองไฟ ผิงไฟ พอดีเลิชอบ
 เห็นพวงห้อยแห่งสูงท่วมหัวซึ่งมีเถาว์วัลย์แห่งปกคลุมจึงจุดไฟเผา ครั้นเผา
 จนไฟมอดลงเพราะหมดเชื้อเพลิง ทั้งหมดก็ตกใจ เพราะได้เห็นพระองค์หนึ่ง
 นั่งแข็งที่อยู่อู่ท่ามกลางกองไฟซึ่งกำลังมอด

พระในกองไฟนั้นคือพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งในจำนวน ๘ องค์

ที่ไปฉันอาหารในราชสำนักของเจ้าผู้ครองนครนั่นเอง องค์ที่มองเห็นนั่ง
แข็งที่อยู๋ในกองไฟนั้นท่านหลีกเลี่ยงจากพระปัจเจกพุทธเจ้าอีก ๗ องค์ซึ่ง
พายหน้าขึ้นเขาเพื่อพักผ่อน ท่านหลีกเลี่ยงมานั่งฉานสมาบัติอยู่ที่ใต้พุ่มไม้แห่ง

ฉานสมาบัติที่ว่าเป็นฉานหรือการเข้าสมาธิของท่านผู้ได้สำเร็จ
มรรคผลชั้นสูง ตั้งแต่ชั้นอนาคามีขึ้นไปถึงชั้นอรหัตต์ เรียกชื่อฉานนี้ให้
เต็มคำบริบูรณ์ว่า “นิโรธสมาบัติ” เพราะผู้เข้าฉานชั้นนี้ดับอารมณ์สนิท
ไม่รู้ร้อน ไม่รู้หนาว ไม่รู้สุข ไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้สัมผัสใด ๆ ทั้งสิ้น แม้แต่ความ
หิวโหย เช่น หิวอาหาร และกระหายน้ำก็ไม่มี ฉานนี้มีกำหนดเข้าเป็นเวลา
๗ วัน พอพ้นกำหนดท่านผู้เข้าฉานนี้ก็ออกจากฉาน

สตรีฝ่ายในจำได้ว่าเป็นพระองค์หนึ่งซึ่งไปฉันอาหารในราชสำนัก
เป็นพระของเจ้าผู้ครองนครเจ้านายของตน ก็กลัวความผิดอันเกิดจากความ
ประมาทโดยการจุดไฟเผาป่าเป็นเหตุให้พระมรณภาพ นึกว่าพระท่าน
มรณภาพ จึงร่วมกันทำลายหลักฐานโดยหาฟืนมาก่อสมุพระปัจเจกพุทธเจ้า
แล้วจุดไฟเผาซ้ำ เมื่อเชื่อแน่ว่าคราวนี้คงไม่มีหลักฐานคือซากศพเหลืออยู่แล้ว
ก็พากันรีบหลบหนีไปจากที่นั้น

เมื่อไฟไหม้ฟืนมอดลง และถึงกำหนดเวลาออกจากฉาน พระปัจเจก-
พุทธเจ้าองค์นั้นไม่ได้รับอันตรายอะไรเลยแม้แต่จีวรก็ไม่ระคายไฟไหม้
ได้ออกจากที่นั้นพายหน้าขึ้นเขาเพื่อไปรวมกลุ่มกับพระปัจเจกพุทธเจ้า
อีก ๗ องค์ที่ล่วงหน้าขึ้นไปก่อนอย่างเป็นปกติ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

เหตุที่ท่านไม่ถูกไฟระคายเพราะกำลังฉานพิทักษ์รักษา คนลุยไฟ
ไฟไม่ไหม้ก็ดี โยคีอินเดียทุกวันนี้ นั่งอยู่กลางกองไฟหรือเดินบนถ่านไฟ
ร้อน ๆ ไม่เป็นอะไรก็ดี นั่นก็เพราะอำนาจจิตจากฉานชั้นต่ำชั้นโลกียะ
แต่ฉานสมาบัติหรือนิโรธสมาบัติของพระอริยบุคคลชั้นพระอนาคามีถึง
พระอรหัตต์สูงแก่กล้ากว่านั้นยิ่งนัก

เพราะผลแห่งเจตนาชั่วครั้งนั้น สตรีทั้งหมดคือพระนางสามาวดี นางขุขชุตตรา และเพื่อน ๆ จึงถูกไฟคลอกตายทั้งเป็น

นางขุขชุตตราได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้า บรรดาอุบาสิกาผู้มีสติปัญญาเฉียบแหลม เป็นนักแสดงธรรมให้คนฟังเข้าใจง่ายไม่มีใครเทียม นางขุขชุตตรา

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

นางขุขชุตตรา แม้ตามประวัติจะเป็นคนค่อม แต่ก็มีสติปัญญา ความรู้ความสามารถสูง พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็นอุบาสิกา สาวิกา ผู้เลิศในทางสดับตรับฟังมาก แสดงให้เห็นว่าทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ถือเอาความบกพร่องพิการมาเป็นเครื่องตัดสินความรู้ความสามารถหรือความประพฤติดีประพฤติชอบเลย ใครก็ตามถ้ามีความรู้ความสามารถและความประพฤติดีแล้ว ก็ได้รับยกย่องในทางที่ตนเลิศนั้นเป็นอย่างดี

นางอุตตรา

นางอุตตราเป็นลูกสาวของเศรษฐีชื่อปุตตะ ในเมืองราชคฤห์
เมืองหลวงของแคว้นมคธ ส่วนมารดาไม่ปรากฏนาม

เดิมเศรษฐีปุตตะมีฐานะยากจน ประกอบอาชีพรับจ้าง และปลูก
กระต๊อบอยู่ในแหล่งซึ่งคล้ายสลัมทุกวันนี้ อยู่หลังท้ายสุดของแหล่งสลัม
รับจ้างทำงานเลี้ยงครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยบุคคล ๓ คน คือ ตัวของเขา
ภรรยาของเขา นางอุตตราลูกสาวคนเดียวของเขา

ส่วนใหญ่นายปุตตะรับจ้างเศรษฐีชื่อสุมนะโกนา เศรษฐีสุมนะ
ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเมืองราชคฤห์

ในเทศกาลนักษัตฤกษ์ครั้งหนึ่ง มีหน่วยโขนของทางบ้านเมือง

ประกาศว่าพรุ่งนี้จะถึงวันงานนักขัตฤกษ์แล้ว คำประกาศนั้นให้รายละเอียดว่าเทศกาลนักขัตฤกษ์ปีนี้มีถึง ๗ วัน

เศรษฐีสุมนะเรียกนายปुณณะมาพบ แจ้งให้ทราบเรื่องทางการเมืองบ้านเมืองประกาศฉลองนักขัตฤกษ์ เศรษฐีสุมนะได้แจ้งแก่นายปุณณะว่า พรุ่งนี้จะหยุดทำงานเพื่อเล่นนักขัตฤกษ์ตามใคร ๆ หรือไม่ นายปุณณะตอบว่า เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องของคนมีเงิน ส่วนเขาเป็นคนหาเช้ากินค่ำ ได้ค่าแรงค่าจ้างแทบจะไม่พอซื้อข้าวสารต้มข้าวต้มปนผัก เขาขอสมัครทำงาน เขาว่า “ขอไว้กับไทให้ผมเถอะขอรับ ผมขอรับจ้างท่านไถนาดีกว่า”

เศรษฐีสุมนะจึงจ่ายวัวและไทให้เขา

เขากลับบ้านหรือกระท่อม บอกภรรยาให้เตรียมต้มข้าวสารปนกับผักให้เป็นอาหาร ๒ ส่วนสำหรับเขาและภรรยาจะนำไปกินกันในนา แล้วรุ่งเช้าเขาก็ไปแบกไทและจูงวัวออกไปรับจ้างไถนาในนาของเศรษฐีสุมนะ

เช้าวันเดียวกันนี้เป็นเวลาพระสารีบุตรครบกำหนดออกจากฌานสมาบัติ พระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวกของพระพุทธเจ้าคู่กับพระมหาโมคคัลลานะ

คำว่า “ฌานสมาบัติ” เรียกให้เต็มคำว่า “นิโรธสมาบัติ” เป็นวิธีเข้าสมาธิขั้นสูงสุด สำหรับพระอริยบุคคลชั้นอนาคามีและพระอรหันต์มีเวลาเข้า ๗ วัน ระหว่างนี้ผู้เข้าสมาบัตินี้ไม่บริโภคน้ำและอาหาร แต่ร่างกายอยู่ได้ด้วยกำลังฌานสมาบัติ ไม่หิวไม่กระหาย แต่พอออกจากฌานนี้แล้วความหิวจะแผ่ไปทั่วพื้นท้อง

พระอริยบุคคลเช่นพระอรหันต์ผู้ออกจากฌานสมาบัตินี้เป็นผู้บริสุทธิ์และทรงคุณยิ่งนัก ใครได้มีโอกาสดีทำบุญกับท่านก่อนคนอื่น คนนั้นโชคดีได้รับอานิสงส์มาก อานิสงส์หรือผลของบุญนั้นเกิดทันตาเห็น (เรื่องนี้ได้อธิบายไว้ส่วนหนึ่งแล้วในเรื่องของอุบาสิกาชื่อขุชชุตตรา ซึ่งมีอยู่ใน

หนังสือเล่มเดียวกันนี้)

พระสารีบุตรออกจากฌานสมาบัติในเช้าตรู่วันนั้นก็พลันรู้สึกหิว ท่านส่งกระแสจิตด้วยญาณคือปัญญาหยั่งรู้ ตรวจดูว่าวันนี้ใครจะโชคดี ควรจะไปโปรดใคร พอเห็นภพบุคคลควรโปรดท่านก็ครองจีวรและอุ้มบาตร ไปยังทุ่งนา ขณะนั้นนายปุณณะกำลังไถนาอยู่

พระสารีบุตรไปยืนอยู่ไม่ไกลจากสระน้ำ มองดูกิ่งไม้

นายปุณณะเข้าใจความหมายว่าพระสารีบุตรต้องการกิ่งไม้สด เป็นไม้ชำระฟัน จึงวางมือจากหางไถมาตัดกิ่งไม้สด ทำเป็นไม้ชำระฟันถวาย

พระวินัยของพระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุทำลายพืชที่ยังมีชีวิต เช่น เหินมะเขือ หรือพริกสดติดคาคันอยู่จะปลิดมาฉินไม่ได้ และสงฆ์ สมัยพระพุทธเจ้าไม่มีแปรงสีฟันและยาสีฟันอย่างทุกวันนี้ มีแต่ไม้ชำระ หรือไม้ถูฟันซึ่งทำจากไม้ไผ่เคี้ยวหรือทุบปลายข้างหนึ่งให้แหลกแล้วใช้ ถูฟัน ถ้าเป็นกิ่งไม้สด เช่น กิ่งข่อย โสน มะขามเทศ ชาวบ้านจะทำถวาย

พระสารีบุตรรับไม้ชำระฟันของนายปุณณะแล้วมอบบาตรและ ผ้ากรองน้ำให้เขา เขาเข้าใจความหมายว่าพระสารีบุตรต้องการน้ำบ้วนปาก และน้ำดื่ม เขาจึงนำบาตรและเครื่องกรองน้ำไปกรองน้ำจากสระลงในบาตร

พระภิกษุมีบริวาร ๘ อย่าง ขาดไม่ได้ อย่างหนึ่งในจำนวนนี้คือ เครื่องกรองน้ำ แต่ก่อนใช้กระบอกไม้ไผ่ปิดปลายข้างหนึ่งด้วยผ้าขาวสะอาด และเจาะรูอีกด้านหนึ่งสำหรับเปิดเวลาปล่อยน้ำออกจากเครื่องกรอง ทุกวันนี้เครื่องกรองน้ำเป็นกระบอกโลหะ

เครื่องกรองน้ำของพระภิกษุนั้นใช้ป้องกันสัตว์เล็ก ๆ ในน้ำ เช่น ลูกปลา เป็นต้น ล่วงเข้าไปในลำคอของพระภิกษุผู้ดื่ม ซึ่งจะทำให้มันตาย พระพุทธเจ้าผู้ทรงพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกจึงทรงบัญญัติพระวินัยให้ พระภิกษุมิเครื่องกรองน้ำเป็นบริวารประจำตัว พระภิกษุเดินทางไกล

ไม่มีเครื่องกรองน้ำไปด้วยเป็นอาบัติ

พระสารีบุตรรับบาตรซึ่งมีน้ำจากนายปुณณะบัวนปากด้วยน้ำ แล้วดื่มแก้กระหาย พักอยู่แถวนั้นครู่หนึ่งแล้วก็อุ้มบาตร บ่ายหน้าเข้าเมือง ราชคฤห์ ท่านสวนทางกับภรรยานายปุณณะซึ่งกำลังนำอาหารไปส่งสามี

ภรรยาของนายปุณณะเห็นพระสารีบุตรเดินอุ้มบาตรมา ก็รำพึงว่า ครอบครัวของหล่อนขัดสน โชคไม่ดี บางวันมีอาหารพอจะใส่บาตรได้ กลับไม่มีพระมาโปรด บางวันมีพระมา แต่อาหารไม่มี หรือบางวันมีพระมา มีอาหาร แต่ใจไม่ศรัทธา แต่วันนี้โชคดี อาหารก็มี พระก็มา ทั้งใจเราก็ ศรัทธาอยากทำบุญด้วย

หล่อนจึงนำอาหารทั้งหมดในถาด คือทั้งที่เป็นส่วนของตนและ ของนายปุณณะผู้สามีน้อมเข้าไปหาพระสารีบุตร พระสารีบุตรเปิดฝาบาตร รับ ภรรยาของนายปุณณะใช้มือซ้ายถือถาด และมือขวาโกยอาหารลงในบาตร พออาหารลงไปในบาตรได้ครึ่งถาด

พระสารีบุตร “พอละมังสีกา”

ภรรยาของนายปุณณะ “พระคุณเจ้าข้า ขอนิมนต์โปรดสัตว์เถอะเจ้าคะ นิมนต์รับให้หมดเถอะเจ้าคะ”

พระสารีบุตรเปิดฝาบาตรรับอาหารจากภรรยาของนายปุณณะ จนหมดถาด

เมื่อใส่บาตรแล้วภรรยาของนายปุณณะไหว้พระสารีบุตร แล้วขอพร จากท่านว่า “พระคุณเจ้าข้า ขอให้ดิฉันได้บุญและมีส่วนสำเร็จคุณธรรม อย่างที่พระคุณเจ้าได้เห็นแจ่มแจ้ง”

พระสารีบุตรอนุโมทนาด้วยคำบาลีสั้น ๆ ว่า “เอวัง โหตุ” แปลว่า “ขอให้เจ้าได้สำเร็จสมมาตปรารภนา”

ภรรยาของนายปุณณะรีบกลับบ้านไปหุงหาอาหารใหม่ กว่าที่เสร็จ

ก็สาย กลับไปยังทุ่งนาได้เห็นนายปुณณะนั่งร่ออยู่ใต้ร่มไม้เพราะความหิว
หล่อนรีบบอกสามีถึงเหตุแห่งความล่าช้ามาสาย โดยเล่าเรื่องทั้งหมดให้
เขาฟัง แล้วก็วิ่งวอนขอให้นายปุณณะอย่าได้ซึ่งโกรธ ขอให้ตั้งใจรับส่วนบุญ
และอนุโมทนา

นายปุณณะยกมืออนุโมทนาสาธุในบุญที่ภรรยาของตนได้กระทำ
และบอกภรรยาว่าเขาเองก็ได้ถวายไม้ชำระฟันและน้าบาตรไปตักน้ำดื่ม
จากสระถวายแด่พระคุณเจ้าสารีบุตร

ทั้งสองกินอาหารด้วยกันด้วยความหิวโหย พอกินเสร็จนายปุณณะ
ก็เอนกายลงนอนหนุนตักภรรยาจนมอยหลับไป

พระพุทโธศาจารย์ชาวอินเดียผู้แต่งอรรถกถาธรรมบทขุททก-
นิกาย ภาค ๖ ซึ่งมีเรื่องนางอุตตราอยู่ด้วย ได้พรรณนาความเรื่องนี้ต่อไปว่า
จนบายนายปุณณะลืมตาตื่นขึ้นได้เห็นก้อนดินก้อนใหญ่ในทุ่งนาที่เขาไถนั้น
กลายเป็นก้อนทองคำทั้งหมด เขาลองเอามือจับดูก็เห็นว่าเป็นทองคำจริง ๆ
จนต่อมาเขาได้รับแต่งตั้งจากพระราชแห่งแคว้นมคธให้เป็นเศรษฐี พร้อมกับ
พระราชทานฉัตรหรือสัปทนประจำตำแหน่งเศรษฐีอย่างเศรษฐีทั่ว ๆ ไป
ให้แก่เขา

นั่นเป็นการเขียนหนังสือแบบบุคลาธิษฐานที่ทำเรื่องให้เป็นนิยาย
ตื่นเต้น เหมาะแก่ก่านิยมแห่งความเชื่อถือของคนสมัยนั้น

ถ้าถอดความให้เป็นภาษาสมัยปัจจุบันก็ได้ความว่านับตั้งแต่
นายปุณณะและภรรยาได้ทำบุญวันนั้นแล้วชีวิตครอบครัวนี้ก็สดใสรุ่งเรือง
ขึ้น ประกอบอาชีพอะไรก็เจริญก้าวหน้า โชคดี

ตรงกับโบราณไทยเราสอนลูกสอนหลานว่าคนไม่มีบุญ ไม่มีโชค
ทำอะไรไม่ขึ้น ส่วนคนมีบุญมีโชคทำอะไร จักอะไรขึ้นมาก็เจริญรุ่งเรือง
จับก้อนดินก้อนหญ่าก็กลายเป็นก้อนเงิน ก้อนทองคำเห็น

ความสรุปก็คือ นายปुณณะร่ำรวยเป็นเศรษฐีทันตาเห็นในเวลาต่อมา

นายปุณณะซึ่งตอนนี้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเศรษฐีในชื่อตามตำแหน่ง บรรดาศักดิ์ว่า “พหุชนเศรษฐี” ซึ่งแปลว่า “เศรษฐีมีทรัพย์มาก” แต่คนทั่วไปยังเรียกนามเดิมว่าเศรษฐีปุณณะ

เศรษฐีปุณณะปลูกบ้านหลังใหญ่อยู่ทางทิศใต้ของเมืองราชคฤห์ ปลูกเสร็จก็ทำบุญฉลองขึ้นบ้านใหม่และฉลองฉัตรหรือสัปทนประจำตำแหน่ง เขาทำบุญเลี้ยงพระตลอด ๗ วัน ได้นิมนต์พระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์มาฉันอาหาร พระพุทธรเจ้าทรงแสดงธรรมอนุโมทนา เศรษฐีปุณณะ ภรรยา คู่ทุกข์คู่ยากของเขา และนางอุตตราลูกสาวของเขาพึงจบลงได้สำเร็จ มรรคผลเป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบันทั้ง ๓ คน

เมื่อครอบครัวยังขัดสนนั้น ไม่มีใครสนใจนางอุตตรา แต่พอบิดามารดามีฐานะเป็นเศรษฐีใคร ๆ ก็อยากได้ไปเป็นลูกสะใภ้ แม้เศรษฐีสุมนะ นายจ้างที่ส่งคนมาลู่ขนางอุตตราจากเศรษฐีปุณณะ เพื่อให้แต่งงานกับลูกชายของตน แต่เศรษฐีปุณณะปฏิเสธด้วยเหตุผลว่า นายจ้างเดิมของตนและลูกชายนั้นเป็นคนต่างศาสนากับครอบครัวของเขา เศรษฐีปุณณะให้เหตุผลปฏิเสธว่าเขา ภรรยาของเขา และลูกสาวของเขานับถือพุทธ อยู่ห่างจากพระรัตนตรัยไม่ได้ แต่งงานกันแล้วเกรงจะมีปัญหา

แต่เมื่อถูกใครต่อใครในวงการเศรษฐีด้วยกันบีบด้วยการขอร้องว่า ขอให้เห็นแก่ไมตรีสัมพันธ์อันเก่าแก่ ขอย่าให้นายจ้างเดิมเสียใจผิดหวังเลย เศรษฐีปุณณะจึงยอมยกลูกสาวให้เป็นสะใภ้ของเศรษฐีสุมนะ

ธรรมเนียมอินเดียโบราณ เมื่อสตรีแต่งงานแล้วจะเป็นฝ่ายไปอยู่ในบ้านของสามี นางอุตตราทั้งที่เป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบันเมื่อแต่งงานแล้วจึงแยกจากบิดามารดาไปอยู่บ้านของสามีซึ่งนับถือลัทธิอื่น

นางอุตตราอยู่ที่บ้านของสามีด้วยความไม่มีความสุข ไม่เคยได้เห็นพระสงฆ์ ไม่เคยได้ทำบุญใส่บาตร ไม่เคยฟังธรรม จึงเขียนหนังสือไปเล่าให้บิดาฟัง

เศรษฐีปณณะก็ร้อนใจเป็นทุกข์กับลูกสาว จึงส่งเงิน ๑๕,๐๐๐ กหาปณะไปให้นางอุตตราสำหรับเป็นค่าจ้างหญิงนครโสเภณีที่ชื่อนางสิริมา เวลานั้นกำลังซื้อเสียงโด่งดังอยู่ในเมืองราชคฤห์ให้มาเป็นภรรยาชั่วคราวของสามีของนางอุตตรา โดยจ่ายให้คืนละ ๑,๐๐๐ เหรียญตามอัตราในเวลานั้น

ด้วยเงิน ๑๕,๐๐๐ กหาปณะ นางอุตตราก็จะมีเวลาเป็นของตัวเอง ๑๕ วัน

นางอุตตราได้แจ้งเรื่องทั้งหมดให้สามีทราบ สามีก็ตกลงยอมอนุญาตให้นางสิริมา น้องสาวของหมอชวก โกมารภักจ โสเภณีมีชื่อเสียงนั้นมาอยู่ปรนนิบัติแทนนางอุตตรา

นางอุตตราได้ทำบุญสมใจปรารถนา โดยได้นิมนต์พระพุทธรเจ้า และพระสงฆ์มาฉันอาหารทุกวัน

วันหนึ่งนางสิริมาลืมนตัวเองว่าเป็นภริยาจริง มิใช่ภริยารับจ้างของลูกชายเศรษฐีสมณะ ได้บังเกิดความหึงนางอุตตรา จึงทำร้ายนางอุตตราด้วยการสาธยายไสที่กำลักร้อนจัดใส่นางอุตตรา แต่เพราะเหตุที่นางอุตตราเป็นผู้มีคุณธรรมคือเมตตา ยินดีให้อภัยแก่ผู้ปองร้าย นางอุตตราจึงไม่ได้รับอันตราย

นางสิริมาถูกบ่าวไพร่ของนางอุตตรารุมทุบตี นางอุตตราก็ห้ามปรามไว้ ให้น้ำนํ้ามานวดรอยถูกทุบตี ให้อาบน้ำชำระกาย นางสิริมาสำนึกผิด ขอโทษนางอุตตรา

นางอุตตรา “ฉันเป็นลูกมีพ่อ ยังอดโทษให้ไม่ได้ ควรจะขอโทษ

พ่อฉัน”

นางสิริมา “ดิฉันยินดีที่จะไปกราบขอโทษท่านเศรษฐีปुณณะ”

นางอุตตรา “เศรษฐีปุณณะนั้นเป็นเพียงพ่อให้เกิดของฉันใน
วัฏสงสาร มิใช่พ่อองค์ประเสริฐผู้ทรงให้เกิดในทางธรรม”

นางสิริมา “ใครคือพ่อทางธรรมของท่าน”

นางอุตตรา “พระสมณโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้า”

นางสิริมา “ดิฉันไม่เคยคุ้นเคยท่านเลย เคยได้ยินแต่พระนามและ
พระเกียรติคุณ”

นางอุตตรา “ไม่เป็นไร ฉันจะจัดการให้”

นั่นคือต้นเหตุให้นางสิริมาได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ได้หันมานับถือ
พระพุทธศาสนา ดังปรากฏเรื่องของนางสิริมาอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้
นั้นแล้ว

นางอุตตรามีคำสร้อยห้อยท้ายชื่อว่า “นันทมารดา” เพราะนางมี
บุตรชายเป็นคนหัวปีชื่อนันทะ คนทั้งปวงจึงเรียกว่า “อุตตรานันทมารดา”
ถอดเป็นสำนวนไทยก็ว่า “อุตตรา แม่ของนันทะ”

นางอุตตราเป็นอุบาสิกาผู้หนักแน่นด้วยเมตตา สามารถกลับใจ
คนคิดร้ายให้หายพศได้ จึงเป็นอุบาสิกาที่เด่นคนหนึ่ง

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

เรื่องของนางอุตตรานันทมารดานี้ ชี้ให้เห็นคุณธรรมหลายประการ
และที่เด่นมากคือการใช้คุณธรรมคือเมตตา หรือไมตรีจิตคิดจะให้ เป็นสุข
เป็นทางแก้ปัญหา ทำให้เรื่องกลับกลายเป็นดีได้ นอกจากนั้นจุดเด่นสำหรับ
นางอุตตรานันทมารดา ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องไว้ก็คือ เป็นอุบาสิกา

สาวิกา ผู้เลิศในการเข้ามานคือ ทำจิตให้สงบ มีอารมณ์เป็นหนึ่ง แน่วแน่
มั่นคง ไม่หวั่นไหว

นางสิริมาเป็นลูกสาวของนางสาละวดี ในเมืองราชคฤห์ เมืองหลวง
ของแคว้นโกศล ชื่อมารดาของนางสิรินั้น ถ้าเขียนตามรูปคำบาลีที่ว่า
สาละวดี เช่นเดียวกับชื่ออุบาสิกาคณหนึ่ง มีชื่อตามรูปคำบาลีว่า สามาวดี
แต่เขียนในรูปคำไทยว่า “สามาวดี”

นางสาละวดีเป็นสตรีรูปร่างสวย จึงได้รับคัดเลือกและได้รับการ
แต่งตั้งจากทางราชการบ้านเมืองในสมัยพระเจ้าพิมพิสารผู้ครองแคว้นมคธ
ให้เป็นหญิงนครโสเภณี มีหน้าที่ต้อนรับแขกเมืองคนสำคัญ รวมทั้งคนสำคัญ
ในแคว้นมคธ เช่น คหบดี เศรษฐี เจ้าชาย เจ้าผู้ครองนคร

คำว่าโสเภณีจึงเป็นชื่อตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้ง ท่านองเดียวกับ

คำว่าเศรษฐี ซึ่งอยู่ท้ายชื่อของบุคคลผู้มั่งคั่ง ก็เป็นนามที่ได้รับการแต่งตั้งมิใช่เป็นเองเพราะฐานะ หรือเพราะปากชาวบ้านชาวเมืองเรียกกันเอง

สตรีผู้มีรูปร่างสวยงามก็เหมือนกัน มิใช่เป็นหญิงนครโสเภณีโดยพลการ จะต้องผ่านการคัดเลือกและได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการจึงเป็นได้ คำว่าแต่งตั้งนั้นเท่ากับมีกฎหมายรองรับ จึงจะประกอบอาชีพนครโสเภณีได้

เมืองหรือนครใหญ่ ๆ สมัยก่อนที่จะได้ชื่อว่าเป็นเมืองใหญ่่อครฐาน มีศักดิ์มีศรี เป็นที่ขีดหน้าชูตามค่านิยมของคนสมัยนั้น ต้องมีอำนาจมาก มีผู้คนมาก มีอุทยานประจำเมือง มีเศรษฐีมาก และมีหญิงนครโสเภณีที่ได้รับการแต่งตั้งสำหรับให้ทำหน้าที่รับแขกเมือง เป็นต้น เมืองใดมีสิ่งขีดหน้าชูตาเช่นนี้ เมืองนั้นก็มักต่างบ้านต่างเมืองมาเกี่ยวกันมาก ทำให้มีรายได้เข้ารัฐมาก

สตรีที่จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นหญิงนครโสเภณีนั่นต้องมีสมบัติพิเศษสุดยอด คือความงดงามของร่างกาย คุณสมบัติอย่างอื่น เช่น มีความรู้ในด้านเล่นดนตรี ขับร้อง พุดเก่ง เป็นต้น เป็นคุณสมบัติรองลงไป

ธรรมเนียมของหญิงนครโสเภณีสสมัยนั้นมีอยู่ว่า เมื่อเกิดตั้งครรภ์จะจดตอนรับแขก และเมื่อลูกเกิดมาเป็นเพศชายจะไม่รับเลี้ยงไว้ จะเลี้ยงไว้สืบสกุลก็แต่ลูกที่เป็นเพศหญิง

ภายหลังนางสาวลาวดีได้รับแต่งตั้งให้เป็นหญิงนครโสเภณีจากพระเจ้าพิมพิสาร พระราชาหรือเจ้าผู้ครองแคว้นมคธ ซึ่งมีเมืองราชคฤห์เป็นเมืองหลวง และได้ประกอบอาชีพนี้แล้ว นางสาวดีได้มีลูกกับชายผู้ไม่ปรากฏชื่อ และลูกนั้นมี ๒ คน คือ

๑. หมอชีวก โกมารภักจ ซึ่งต่อมาได้เป็นแพทย์หลวงประจำราชสำนักของพระเจ้าพิมพิสาร และเป็นแพทย์ประจำพระองค์พระพุทธเจ้า

ด้วย

๒. นางสาวสิริมา

หมอมือรัก โกมารภักดิ์ เมื่อแรกเกิดนั้นได้ถูกนำไปทิ้งที่กองขยะ ราชโอรสองค์หนึ่งของพระเจ้าพิมพิสาร ชื่อเจ้าชายอภัย ทรงพบนำไปเลี้ยงเป็นลูก ส่วนนางสิริมาไม่ถูกทอดทิ้งเพราะเกิดมาเป็นเพศหญิงจึงได้กล่าวไว้แล้ว

เจ้าชายอภัยนั้น มารดาก็เป็นหญิงนครโสเภณี ชื่อ ปทุมวดี ในเมืองอุชเชนี เมืองหลวงของแคว้นอวันตี พระเจ้าพิมพิสารได้เสด็จไปที่เมืองนั้นในสมัยทรงความเป็นหนุ่ม ได้อยู่ร่วมกับนางปทุมวดี เมื่อทราบว่ นางตั้งครรภ์ จึงรับสั่งไว้ว่าถ้าลูกเกิดมาเป็นชายอย่านำไปทอดทิ้งหรือให้คนอื่น ให้เลี้ยงไว้ให้ดี แล้วได้พระราชทานพระธำมรงค์จารึกพระนามไว้ให้ เมื่อลูกเกิดมาเป็นชาย เด็กนั้นจึงได้นามว่าอภัย เพราะได้รับอภัย คือยกเว้นไม่ได้ถูกนำไปทอดทิ้ง ต่อมาได้มารับราชการอยู่ในเมืองราชคฤห์ ได้ทรงพบเด็กชายถูกทอดทิ้ง คือหมอมือรัก โกมารภักดิ์ในเวลาต่อมา จึงนำไปชุบเลี้ยง

เข้าใจว่าเจ้าชายคงทรงทราบว่าท่านห้าวอกอันเดียวกับเด็กชายที่ถูกแม่ทอดทิ้ง

เมื่อนางสาวลวดีหมดหน้าที่เป็นหญิงนครโสเภณีเพราะอายุมาก นางสาวสิริมาจึงได้รับแต่งตั้งให้สืบตำแหน่งนี้แทนมารดา นางสาวสิริมามีรูปร่างสวยเหมือนมารดา

นางสิริมามีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ก็เพราะอาชีวะเป็นเหตุ เรื่องสรุปมีดังต่อไปนี้

อุปาสิกาคณหนึ่งของพระพุทธเจ้า ชื่อนางอุตตรา ลูกสาวของเศรษฐี ปุณณะในเมืองราชคฤห์ ได้แต่งงานกับลูกชายของเศรษฐีอีกคนหนึ่ง ซึ่ง

ตระกูลฝ่ายสามีนับถือศาสนาอื่น เมื่อแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่ที่บ้านของฝ่ายสามีตามธรรมเนียมของสังคมอินเดียสมัยนั้น นางได้รับความเดือดร้อน ไม่มีโอกาสได้ทำบุญตามธรรมเนียมพระพุทธศาสนา จึงร้องเรียนไปยังเศรษฐีปณณะผู้เป็นบิดา ฝ่ายบิดาทราบเรื่องแล้ว ได้ส่งเงิน ๑๕,๐๐๐ กหาปณะ ไปจ้างนางสิริมามาเป็นภรรยาชั่วคราวของบุตรชายหรือสามีของนางอุตตรา คิดอัตราค่าจ้างวันละ ๑,๐๐๐ กหาปณะ จ้าง ๑๕ วัน จึงเป็น ๑๕,๐๐๐ กหาปณะ ตลอดเวลา ๑๕ วันนั้น นางอุตตราได้ทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานสงฆ์

นางสิริมาเกิดลืมนั้น นึกว่าตนเป็นภรรยาของสามีของนางอุตตรา บังเกิดความหึงหวงจึงทำร้ายนางอุตตรา นางอุตตราไม่ถือโทษ ยกโทษให้นางสิริมาสำนักผิดได้ขอโทษนางอุตตรา นางอุตตราแนะนำให้ขอโทษพระพุทธเจ้าในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาทรงฉันอาหารที่บ้านของนางอุตตรา พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องทั้งหมด ได้ประทานอภัยโทษให้นางสิริมา แล้วทรงแสดงธรรมเรื่องเกี่ยวกับการชนะอารมณ์ร้าย คือความโกรธด้วยความไม่โกรธ ชนะความร้ายด้วยความดี เป็นต้น

นางสิริมาพึงจบได้สำเร็จมรรคผลชั้นโสดาบัน

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา นางสิรินับเป็นอุบาสิกานุับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง นางได้นิมนต์พระสงฆ์ให้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปรับบาตรที่บ้านของตนวันละ ๘ องค์ทุกวัน

พระภิกษุบางรูปที่ไปรับบาตรที่บ้านของนางสิริมา ก็มาเล่าให้พระภิกษุในวัดฟัง เป็นเหตุให้พระภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งใคร่ได้เห็นนางสิริมา ครั้นได้เห็นจริงตอนไปรับบาตรตามวาระหรือคิวที่มาถึงตน พระภิกษุหนุ่มรูปนั้นก็หลงใหลรูปโฉมของนางสิริมา

วันที่พระภิกษุหนุ่มถึงเวรไปรับบาตรที่บ้านของนางสิริมานั้น เป็นวันที่นางสิริมาไม่สบายแทบลุกไม่ขึ้น หญิงรับใช้ในบ้านต้องประคองนางสิริมาออกมาใส่บาตร พระภิกษุหนุ่มรำพึงว่า ขนาดไม่สบายยังงามถึงเพียงนี้ ถ้าวางกายเป็นปกตินางสิริมาจะสวยสักแค่ไหน

อาการไม่สบายของนางสิริมาทรุดลงโดยลำดับ ในขณะที่พระภิกษุหนุ่มผู้หลงใหลนางสิริมามีอาการหนักถึงกับฉันทข้าวไม่ได้ จำวัดหรือนอนก็ไม่ได้ แล้วในที่สุดนางสิริมาก็ถึงแก่กรรม ข่าวนี้น่าสนใจขึ้นกราบทูลพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารให้เจ้าหน้าที่ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่านางสิริมา น้องสาวของหมอชีวก โกมารภัจจ์ ถึงแก่กรรมเสียแล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงขอร้องไปยังพระเจ้าพิมพิสารขอให้เก็บศพนางสิริมาไว้ที่ป่าช้าก่อน อย่าเพิ่งเผาศพตามประเพณี รอให้ถึง ๗ วันก่อนแล้วค่อยทำพิธีเผา และเมื่อครบ ๗ วันแล้ว ก่อนเผาขอให้มีพิธีประมุศพนางสิริมา

ถึงวันกำหนดประมุศพมีชาวเมืองมาชุมนุมดูกันมาก พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ รวมทั้งพระภิกษุหนุ่มผู้หลงใหลนางสิริมาด้วย ก็ไปร่วมในพิธีนี้ แม้พระเจ้าพิมพิสารก็เสด็จไปด้วย ขณะนั้นศพของนางสิริมาขึ้นอืดมีน้ำเหลืองไหล

ได้เวลาประมุศพ เจ้าหน้าที่ได้เสนอราคาศพของนางสิริมา ๑,๐๐๐ กหาปณะ ไม่มีใครประมูลรับเอาศพไป เจ้าหน้าที่ลดราคาลงโดยลำดับจนถึงขนาดยกให้เปล่า ๆ ก็ไม่มีใครรับเอาไป พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมแก่มหาชนว่ารูปร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่มีจริงยั่งยืน เมื่อยังสาวยังหนุ่มใคร ๆ ก็ว่าสวยว่างาม ต่างแย่งกันเป็นเจ้าของ ดูแต่นางสิริมาเมื่อยังมีชีวิตอยู่ชายหนุ่มคนใดจะมาอยู่ร่วมด้วยต้องเสียเงินครั้งละ ๑,๐๐๐ กหาปณะ แต่เวลานี้ยกให้ใครเปล่า ๆ ก็ไม่มีใครยอมรับ

พระภิกษุหนุ่มผู้หลงใหลได้เห็นศพของนางสิริมาและได้ฟังธรรม
พระพุทธเจ้า ก็ได้สำเร็จมรรคผลชั้นโสดาบัน

นางสิริมาเป็นหญิงนครโสเภณี ใจหมกมุ่นอยู่ในเรื่องความงาม
และกายคลุกคลีในคาวโลกีย์ แต่เมื่อได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้า ใจที่สกปรก
ด้วยคราบกิเลสก็หมดจด สำเร็จโสดาบัน ได้ทำบุญใส่บาตรทุกวันจนถึง
วันสิ้นอายุ

สตรีในสมัยพระพุทธเจ้านั้น แม้จะเป็นหญิงโสเภณีก็นิสีทริเสมอ
ด้วยมหาชนทั่วไปที่จะได้ปฏิบัติธรรม และได้สำเร็จมรรคผล ดังหญิง
นครโสเภณีอื่น ๆ อีกหลายคนในสมัยนั้น ในสมัยพระพุทธเจ้านั้น สตรี
ที่ประกอบอาชีพเป็นหญิงโสเภณีมาก่อนได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้า ได้บวช
เป็นพระภิกษุณี ได้สำเร็จจอร์หันต์มีอยู่หลายท่าน ที่มีหลักฐานปรากฏใน
เถรคาถา ขุททกนิกาย พระสูตรตันตปิฎก คือ

๑. นางปทุมวดีที่ได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “อภัยมารดา” ในเมือง
อุชเชนี แคว้นอวันตี ซึ่งเป็นมารดาของเจ้าชายอภัย หรือราชโอรสของ
พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อลูกชายคือเจ้าชายอภัยออกบวช นางปทุมวดีก็ได้
ออกบวช ได้ฟังธรรมลูกชายแล้วปฏิบัติจนได้สำเร็จจอร์หันต์

๒. นางอัมพปาลี เมืองไพศาลี แคว้นวัชชี ที่ได้สร้างวัดถวาย
พระพุทธเจ้าในเมืองนี้

๓. นางอัมภกาสี เมืองพาราณสี แห่งแคว้นกาสิ ผู้มีค่าตัวที่ผู้ชาย
จะต้องจ่ายเป็นค่าร่วมหลับนอนด้วยวันหนึ่ง เท่ากับราคาครึ่งหนึ่งของแคว้น
กาสิทั้งแคว้น อัมภกาสีแปลว่านางผู้มีค่าตัวเท่าราคาครึ่งหนึ่งของแคว้นกาสิ

คัมภีร์เถรคาถาแจ้งไว้ว่าเหตุที่นางอัมพปาลี และนางอัมภกาสีต้อง
มาเป็นหญิงนครโสเภณีนั้น เพราะกรรมเก่าที่เคยทำไว้ในอดีตชาติ กรรมนั้น
คือได้เคยด่าพระภิกษุที่อรหันต์ว่า “เวสียะ”

คำว่า เวสียะ เป็นคำบาลี ใช้เป็นคำร้องเรียก แปลเป็นไทยว่า “แพศยา” หรือ “นั่งแพศยา” นั้นเอง

นางสิริมาได้บรรลุคุณธรรมหรือมรรคผลชั้นอริยบุคคลโสดาบันยังเหลืออยู่อีก ๓ ขั้น ก็จะได้สำเร็จอรหัตต์ แต่ผู้ได้สำเร็จขั้นนี้ไม่มีชีวิตตกต่ำ มีแต่ก้าวหน้าไปจนถึงอรหัตต์แล้วนิพพานในที่สุด

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

เรื่องของนางสิริมาทำให้เห็นได้ว่าบุคคลไม่ว่าอยู่ในฐานะ อาชีพ หรือสิ่งแวดล้อมใด ๆ ถ้าได้รับเอาคุณธรรมคือคุณงามความดีไปประพฤติปฏิบัติ ย่อมมีสิทธิ์ได้รับผลแห่งการปฏิบัติทดแทนกับบุคคลอื่น แสดงให้เห็นว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าเหมาะสมแก่คนทุกประเภทจะศึกษาและปฏิบัติ

นางจุฬสุภัตทา

นางจุฬสุภัตทาเป็นลูกสาวของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในเมืองสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล คำว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีนั้น เป็นชื่อตำแหน่งที่เศรษฐีผู้นี้ได้รับแต่งตั้งจากคุณธรรมของตน เพราะเศรษฐีผู้นี้เป็นคนใจบุญ ได้ตั้งโรงทานไว้หน้าบ้านของตนใช้เป็นสถานที่แจกอาหารแก่คนขัดสนอนาถาทุกวัน ชื่อเดิมของท่านผู้นี้คือ สุทัตตะ

เมื่อยังเป็นหนุ่มวัยรุ่น เศรษฐีผู้นี้ได้ศึกษาเล่าเรียนจากสำนักอาจารย์แห่งหนึ่ง ที่สำนักนี้มีนักศึกษาจากเมืองอื่น ๆ ซึ่งบิดามารดามีฐานะมั่งคั่ง ได้ส่งมาศึกษาพร้อมสำนักเดียวกัน ในจำนวนนักศึกษาทั้งหมดมีนักศึกษาคนหนึ่ง เรียกชื่อตามเมืองว่า อุคคะ อยู่ใน อุคคนคร ซึ่งเป็นเมืองเล็ก ๆ

ขึ้นอยู่กับแคว้นโกศล ซึ่งมีเมืองสาวัตถีเป็นเมืองหลวง ทั้งนักศึกษาสุทธตะหรือนาถบิณฑิกเศรษฐีในเวลาต่อมา และนักศึกษาชื่อ อุคคะรักกันมากขนาดได้ทำสัญญาผูกมัดความรักกันไว้ว่า “ในเวลาเราทั้งสองจบการศึกษา กลับไปบ้าน ได้แต่งงานมีบุตรธิดาแล้ว ถ้าฝ่ายใดของลูกสาวเพื่อให้แต่งงานกับลูกชายของอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายนั้นต้องยินยอมยกให้โดยดี”

เหตุการณ์ต่อมาเป็นไปตามที่ทั้งสองนักศึกษาได้คาดหมายไว้เกือบทุกอย่าง

ทั้งสองได้แยกย้ายกันออกจากสำนักเมื่อจบการศึกษาแล้ว แต่ละคนกลับบ้านเมืองของตน ได้ประกอบอาชีพเจริญรอยตามบิดาของตน อาชีพนั้นคือ ค้าขาย ขายทั้งในเมืองของตนและในเมืองอื่น ทั้งสุทธตะและอุคคะต่างได้ติดต่อกันอยู่สม่ำเสมอ เรื่องที่ติดต่อกันถึงกันคือ ธุรกิจค้าขาย สุทธตะนำสินค้าใส่เกวียนจำนวนมากไปขายที่อุคคะนคร ฝ่ายอุคคะก็นำสินค้าจากบ้านเมืองของตนบรรทุกใส่เกวียนจำนวนมากมาขายที่เมืองสาวัตถี โดยพักที่บ้านของกันและกัน

เมื่อสุทธตะนำกองเกวียนไปขายของที่อุคคะนครก็พักที่บ้านของอุคคะ ครั้นอุคคะนำขบวนกองเกวียนบรรทุกสินค้ามาขายที่เมืองสาวัตถีก็มาพักที่บ้านของสุทธตะ

ทั้งสองได้แต่งงานตามประเพณีโลก มีบุตรและธิดา และได้รับแต่งตั้งจากทางราชการบ้านเมืองให้ดำรงตำแหน่งเศรษฐีประจำเมือง เมื่อพระราชหรือเจ้าผู้ครองนครมีการประชุมเกี่ยวกับราชการบ้านเมือง บรรดาเศรษฐีก็มีหน้าที่เข้าเฝ้า

เศรษฐีสุทธตะหรือนาถบิณฑิกเศรษฐีมีลูกสาวอยู่หลายคน คนหนึ่งซึ่งยังไม่ได้แต่งงานชื่อ จุฬสุภัทธา

วันหนึ่ง เศรษฐีอุคคะนำสินค้าจากอุคคะนครมาขายที่เมืองสาวัตถี

ได้มาพักอยู่ที่บ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐี นางจุฬาสุกัททาได้รับมอบหมายจากบิดาให้คอยดูแลเศรษฐีอุคคะผู้สหายในเรื่องการอยู่การกิน การไปไหนมาไหนและที่หลับที่นอน จุฬาสุกัททาปฏิบัติโดยเรียบร้อยเป็นที่ชอบใจรักใคร่เอ็นดูของเศรษฐีอุคคะมาก

เมื่อเศรษฐีทั้งสองนั่งคุยกันด้วยความสุขในเย็นวันหนึ่ง เศรษฐีอุคคะนึกขึ้นได้ถึงสัญญาเก่าก่อนที่ทำไว้แก่กัน ประกอบกับได้เห็นกิริยามารยาทเรียบร้อยของนางจุฬาสุกัททาด้วย จึงออกปากทำนองทวงสัญญากับเศรษฐีผู้สหาย

อนาถบิณฑิกเศรษฐีซึ่งตอนนี้นับถือพระพุทธศาสนามั่นคงแล้วตอบเศรษฐีผู้สหายอย่างมีเยื่อใยว่า ขอปรึกษาใครต่อใครก่อน เพราะอนาถบิณฑิกเศรษฐีเห็นว่า เศรษฐีอุคคะกิตี บุคคลในตระกูลของเขาทั้งหมดกิตี นับถือลัทธิอื่น มิใช่พระพุทธศาสนา

อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้แอบไปเฝ้าพระพุทธเจ้า แล้วกราบทูลเรื่องนี้ทำนองขอพึ่งพระดำริจากพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสว่าไม่เป็นไรหรอก อนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงกลับมาปรึกษากับภริยาของตน ในที่สุดทั้งสองตกลงยอมให้นางจุฬาสุกัททาแต่งงานกับเจ้าบ่าวผู้ต่างศาสนาคือ ลูกชายของเศรษฐีอุคคะ

อนาถบิณฑิกเศรษฐีเรียกลูกสาวมาสั่งสอนอบรมตามหลักคำสอน ๑๐ ประการที่ตนสมัยนั้นนิยมใช้เป็นหลักสั่งสอนบุตรสาวก่อนแต่งงาน ที่สำคัญที่ควรทราบมีอยู่ข้อหนึ่งซึ่งเป็นทำนองปรีศนา มีว่า เวลาไปอยู่ที่บ้านพ่อผัวแม่ผัวนั้น “ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า”

ปรีศนานั้น คำว่าไฟในอย่านำออก หมายถึง เรื่องไม่ดีภายในบ้านไม่ควรนำไปพูดนอกบ้าน ไฟนอกอย่านำเข้า หมายถึง เรื่องไม่ดีนอกบ้านก็อย่านำเข้ามาพูดในบ้าน

งานแต่งงานระหว่างลูกชายของเศรษฐีอุคคะกับนางจุฬสุภัททา
เอ็กเกริกเพราะเจ้าบ่าวเจ้าสาวเป็นลูกเศรษฐีทั้งคู่ ขบวนแห่เจ้าสาวจาก
เมืองสาวัตถีถึงเมืองอุคคนคร ประชาชนเมืองนี้คอยชมเจ้าสาวกันเนืองแน่น

อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นคนรอบคอบ เห็นการณ์ไกลว่าคนต่าง
ศาสนา กัน มาอยู่ด้วยกันถ้าไม่เข้าใจกันจะมีปัญหา เพราะลำพังแต่ศาสนา
เดียวกันก็มีการขัดแย้งกันอีกชั้นหนึ่งอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ จึงได้ตั้งคณะทนาย
ชุดหนึ่งติดตามไปคอยแก้ปัญหามิเหมือนกรณีนางวิสาขาแต่งงาน

เรื่องเป็นอย่างอนาถบิณฑิกเศรษฐีคาดไว้ไม่ผิด เพราะเมื่อนาง
จุฬสุภัททาไปอยู่ที่บ้านของพ่อผัวแม่ผัวไม่ทันไร ก็ขัดแย้งกันขึ้น เรื่องเกิด
จากพ่อผัวแม่ผัวจัดงานทำบุญเลี้ยงพระขึ้นในบ้าน แล้วให้คนไปเชิญนาง
จุฬสุภัททามาไหว้พระและทำบุญด้วยกัน แต่นางจุฬสุภัททาไม่ยอมไป
เพราะรู้ว่าพระของพ่อผัวแม่ผัวนั้นไม่ใช่พระอย่างพระพุทธรเจ้า และพระสงฆ์
สาวกที่ตนเคารพนับถือ แต่เป็นพระในศาสนาอื่นครันท์ พระของศาสนา
นี้ไมุ่่งห่มผ้าเป็นอเจลก คือ สีเปลือย

ลัทธินิครันท์ถือหรือมีหลักการว่า ใครที่ยุ่งห่มผ้านั้นเป็นอรหันต์
หมดกิเลสไม่ได้ เพราะทำใจตัดความละอายไม่ได้ ต้องไมุ่่งไม่ห่มไม่ปิด
กายด้วยผ้าหรือของปกปิดอย่างอื่น จึงจะแน่วจริงหรือเป็นอรหันต์จริง อรหันต์
ตามลัทธินี้ ต้องเป็นผู้ตัดความอายในเรื่องเช่นนั้นได้เด็ดขาด

พระพุทธรศาสนาถือหลักว่าสิ่งที่ควรอายหรือไม่ควรประพฤติ คือ
เปลือยกายแก้ผ้าและหน้าด้านทำบาป ส่วนสิ่งที่ไม่ควรอายคือ การทำ
ความดีไปโดยลำดับจนหลุดพ้นจากกิเลสอันเป็นเหตุทำบาปทำชั่ว

เรื่องขัดแย้งกันรุนแรงราวฉนวนขึ้นระหว่างพ่อผัวแม่ผัวกับลูกสะใภ้
จนคณะทนายต้องชำระ ผลที่สุดยุติลงโดยนางจุฬสุภัททาเป็นฝ่ายไม่มี
ความผิด พ่อผัวแม่ผัวไม่พอใจ แต่ยังสงสัยใคร่รู้

วันหนึ่ง แม่ผัวได้มาหานางจุฬาสุกัทยา แล้วพูดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องศาสนา

“แม่ได้ยินเจ้าพูดด้วยความนิยมชมชื่นและศรัทธาพระสมณะของเจ้าเสมอ แม่อยากทราบว่ พระสมณะของเจ้าคืออย่างไรบ้าง บอกให้แม่ฟังซิ”

นางจุฬาสุกัทยา “ยินดีจะแม่ ขอแม่ได้โปรดฟัง”

ครั้นแล้ว นางจุฬาสุกัทยาได้ประกาศคุณลักษณะของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวกดังต่อไปนี้

๑. พระสมณะเหล่าใด กาย วาจาสงบ ใจสงบ ยินกัติ เติณกัติ ส้ารวมน่าเลื่อมใส นัยน์ตาทอดลงต่ำ พูดพอประมาณ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

๒. พระสมณะเหล่าใด ประพฤติสะอาดหมดจดด้วยกาย วาจา และใจ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

๓. พระสมณะเหล่าใดไม่มีมลทิน มีรัศมีงามดุจสังข์และแก้วมุกดาที่ขัดดีแล้ว บริสุทธิผุดผ่องทั้งภายนอกและภายใน มีคุณธรรมหมดจด พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นนั้น

๔. พระสมณะเหล่าใด เมื่อได้ลาภไม่เฟื่องฟูขึ้น เมื่อเสื่อมลาภไม่แพบพุบลง เป็นผู้ดำรงคงที่ในกรณีเมื่อได้ลาภและเสื่อมลาภ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

๕. พระสมณะเหล่าใด เมื่อได้ยศไม่เฟื่องฟูขึ้น เมื่อเสื่อมยศไม่แพบพุบลง เป็นผู้ดำรงคงที่ในกรณีเมื่อได้ยศและเสื่อมยศ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

๖. พระสมณะเหล่าใด เมื่อได้รับสรรเสริญไม่เฟื่องฟูขึ้น เมื่อถูกตำหนิไม่แพบพุบลง เป็นผู้ดำรงคงที่ในกรณีเมื่อได้รับสรรเสริญและถูกตำหนิ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

๗. พระสมณะเหล่าใด เมื่อได้รับสุขไม่เพียงพูนขึ้น เมื่อได้รับทุกข์ ไม่แพบพบลง เป็นผู้ดำรงคงที่ในกรณีเมื่อได้รับสุขและทุกข์ พระสมณะของดิฉันเป็นเช่นพระสมณะเหล่านั้น

แม่ผิวของนางจุฬสุภักทาได้ฟังก็รู้สึกทั้ง

แม่ผิว “เจ้าทำให้พวกเราได้เห็นพระสมณะเหล่านั้นของเจ้าได้ไหม
เมื่ออยากเห็น”

นางจุฬสุภักทา “ได้เจ้าค่ะ”

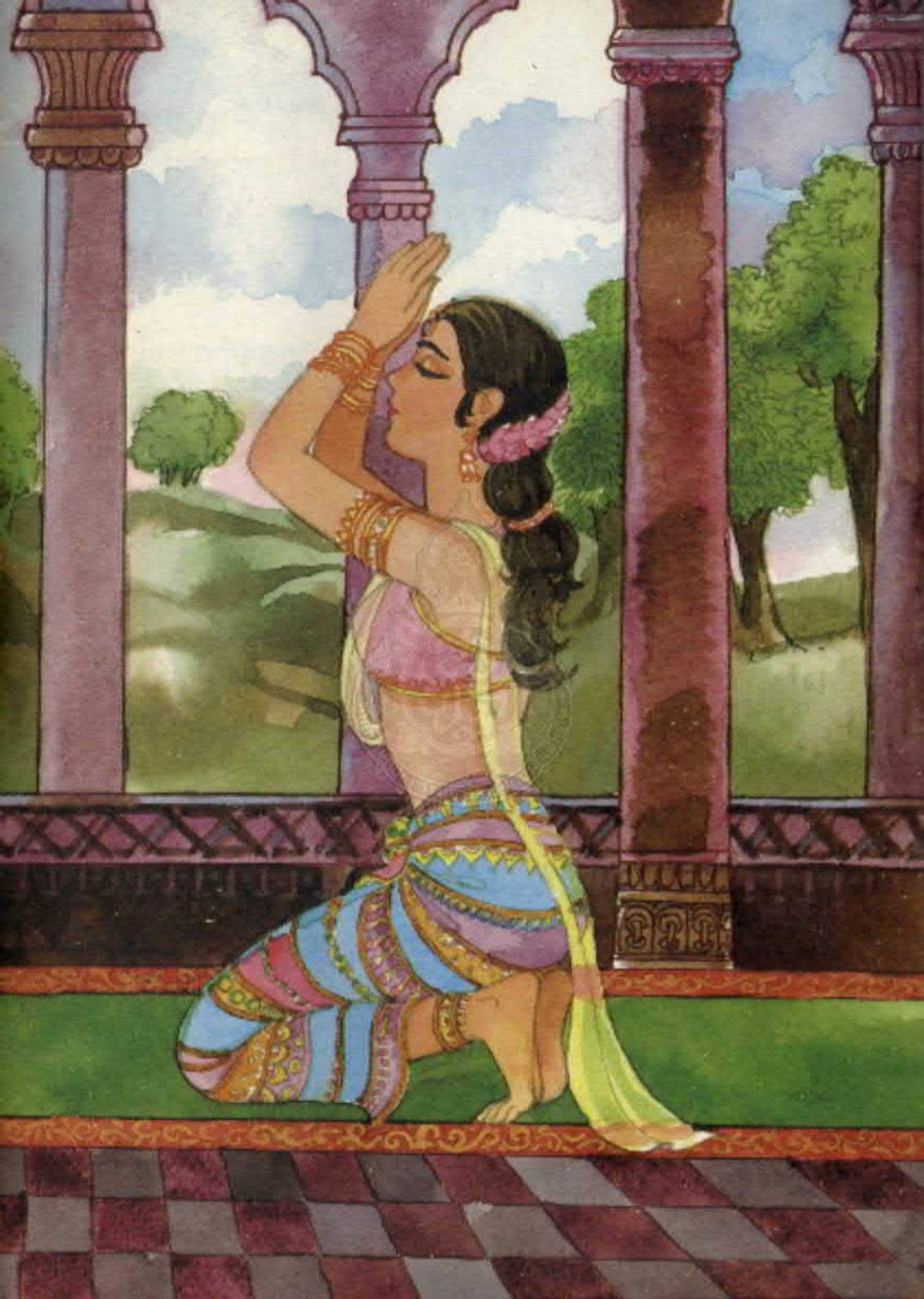
นางจุฬสุภักทาเริ่มเตรียมทำบุญเลี้ยงพระโดยจะนิมนต์พระพุทธรเจ้า และพระสงฆ์สาวกให้มาฉันอาหารที่บ้านของตนที่อุคคนคร ขณะนั้นพระพุทธรเจ้าประทับอยู่ในพระเชตวัน เมืองสาวัตถี

นางจุฬสุภักทาก้าวขึ้นไปในห้องของปราสาทชั้นบน เปิดหน้าต่างหันหน้าไปทางวัดพระเชตวัน เมืองสาวัตถีซึ่งอยู่ห่างไกลกันกับอุคคนคร ขนาดเดินหลายวันกว่าจะถึง กราบลงกับพื้น ระลึกถึงพระพุทธรคุณ สักการบูชาด้วยของหอม ดอกไม้ และรูป แล้วตั้งจิตอธิษฐานกล่าวถ้อยคำพิมพ์ว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบนิมนต์พระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์สาวกให้เสด็จมาโปรดข้าพระพุทธเจ้าที่อุคคนคร ขอพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้โปรดทราบว่ ข้าพระพุทธเจ้าได้นิมนต์แล้ว”

จบแล้วนางจุฬสุภักทาขัดพวงดอกมะลิ ๘ กำ ออกไปทางหน้าต่าง

พระพุทธรโฆษาจารย์ ชาวอินเดียซึ่งเป็นนักเขียนระดับ “อรรถกถาจารย์” มีชื่อเสียง ได้เรียบเรียงเรื่องประวัตินางจุฬสุภักทาไว้ในอรรถกถาธรรมขุททกนิกาย ภาค ๗ ได้บันทึกเรื่องราวตอนนีไว่ว่า วันที่นางจุฬสุภักทาได้กล่าวคำนิมนต์พระพุทธรเจ้าด้วยกระแสดิจตอธิษฐานนั้น เป็นวันเวลาเดียวกับที่พระพุทธรเจ้ากำลังทรงแสดงธรรมอยู่ที่วัดพระเชตวัน เมืองสาวัตถี

เมื่อทรงแสดงธรรมจบลง อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลนิมนต์เพื่อฉันอาหารในบ้านของตนในวันต่อไป พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธโดยทรงอ้างเหตุผลว่าจะเสด็จไปอุคคณคร ตรัสว่า “รับไม่ได้ดอก เพราะมีผู้นิมนต์แล้ว” เมื่อเศรษฐีทูลถามว่า ใครคือผู้นิมนต์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า นางจุฬสุภักทา

อนาถบิณฑิกเศรษฐียิ่งฉงนยิ่งขึ้น ทูลว่านางจุฬสุภักทาอยู่ไกล แสนไกลมานิมนต์ได้อย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า “คนตินั้นถึงจะอยู่ที่ไหนไกลแสนไกล ก็เหมือนอยู่ใกล้พระองค์”

ในวันต่อมา พระพุทธเจ้าจึงเสด็จไปยังอุคคณครพร้อมกับพระสงฆ์สาวก นางจุฬสุภักทาได้เตรียมการรับเสด็จพระพุทธเจ้ามหาโพธิ์ พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าเมืองพร้อมกับพระสงฆ์ด้วยพระอิริยาบถที่น่าศรัทธา เลื่อมใส

พ่อค้าแม่ค้านางจุฬสุภักทาได้เฝ้าดูการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า ได้เห็นพระพุทธเจ้าทรงสง่ามาเลื่อมใส ก็ให้ทั้งใจยิ่งนัก

ได้เวลาทำบุญ พระพุทธเจ้าเสด็จมายังปราสาทของนางจุฬสุภักทา พร้อมกับพระสงฆ์สาวก นางจุฬสุภักทาทำบุญเลี้ยงพระทุกวัน เป็นเวลา ๗ วัน ในการนี้นางจุฬสุภักทาได้เชิญเศรษฐีพ่อค้าแม่ค้ามาร่วมทำบุญด้วย

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมในโอกาสนี้ เศรษฐีพ่อค้าแม่ค้าและสามีของนางจุฬสุภักทาได้ฟังธรรมพระพุทธเจ้าจบลงได้สำเร็จมรรคผลระดับอริยบุคคลชั้นโสดาบันเหมือนนางจุฬสุภักทา ซึ่งได้สำเร็จมาก่อน แต่งงานคือ เมื่อครั้งอยู่เมืองสาวัตถี

พระพุทธโฆษาจารย์ ดังได้ระบุฐานะของท่านไว้แล้วกล่าวไว้ในเรื่องนี้ว่า เมื่อวันอนาถบิณฑิกเศรษฐีไปขอเฝ้าปรึกษาเรื่องจะยกนางจุฬสุภักทา

ให้เป็นลูกสะใภ้ของเศรษฐีอุคคะดีหรือไม่ แล้วพระพุทธเจ้าตรัสไม่เป็นไรหรอกนั้น เพราะพระพุทธเจ้าทรงมองเห็นการณ์ไกล ทรงเห็นว่าในที่สุดเศรษฐีอุคคะพร้อมกับภรรยาและบุตรชายจะได้สำเร็จมรรคผล จึงตรัสอย่างนั้น

เวลาเสด็จกลับเมืองสาวัตถี พระพุทธเจ้าได้รับสั่งให้พระอนุรุทธะซึ่งเป็นพระอรหันต์ ผู้มีศักดิ์เป็นพระอนุชาของพระพุทธเจ้าจำพรรษาอยู่ที่อุคคนคร เพื่อช่วยเหลือนางจุฬสุภักทาประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บิดาของพระอนุรุทธะเป็นน้องชายแห่งบิดาของพระพุทธเจ้า ท่านจึงมีศักดิ์เป็นพระอนุชาของพระพุทธเจ้า

ตั้งแต่นั้นมา พระพุทธศาสนาก็ได้ตั้งมั่นลงที่อุคคนครเพราะความสามารถของนางจุฬสุภักทา

ข้อสรุปท้ายเรื่อง

นางจุฬสุภักทาเป็นลูกที่ดีของบิดามารดา แม้จะไปอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นดินแดนศาสนาอื่นและอยู่ร่วมกับคนศาสนาอื่น ก็สามารถรักษาดนให้แข็งแกร่งอยู่ได้ ตรงกันข้ามกลับสามารถเปลี่ยนใจคนอื่นได้อีก อนาถ-บิณฑิกเศรษฐีเป็นอุปาสกผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธเจ้า นางจุฬสุภักทาก็เจริญรอยตามบิดา

คณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และ
หนังสืออ้างอิง ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับประถมศึกษา
และมัธยมศึกษา

นายกมล สุดประเสริฐ	ประธานกรรมการ
พระเทพโสภณ (กมล โกวิท)	กรรมการที่ปรึกษา
พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตยาโณ)	กรรมการที่ปรึกษา
นางแม่นมาส ขวลิต	กรรมการที่ปรึกษา
นายสุชีพ ปุญญานุภาพ	กรรมการ
นายจำรัส ดวงธิสาร	กรรมการ
นางสุนน อมรวิวัฒน์	กรรมการ
นายเย็นใจ เลหาวิช	กรรมการ
นายสมพร เทพสิทธา	กรรมการ
นางมาลีณี ผลไธการ	กรรมการ
นายพินิจ สุขะสันต์	กรรมการ
นางสาวยุพิน ธาศรี	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายประเสริฐ รุ่งแสง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้จัดทำต้นฉบับ พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตยาโณ)
นายจำรัส ดวงธิสาร

ผู้ตรวจ นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

ผู้วาดภาพประกอบและจัดทำรูปเล่ม นายสมชาย ปานประชา

บรรณาธิการ

นางสาวยุพิน ธาศรี
นายพินิจ สุขะสันต์
นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง
นางเรียบพร อธิปอนันต์

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ระดับมัธยมศึกษา
เรื่อง ประวัติอุบาสก ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาต
ให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๐

(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

